

Monitor Implementatie en besteding gemeentelijk onderwijsachterstandenbeleid

Meting 3: de pedagogisch beleidsmedewerker in de voorschoolse educatie

IJsbrand Jepma &
Ruben van Esch (Sardes)

Wendy de Geus &
Tessa Schuurman (Oberon)

april 2022

Oberon
onderzoek | advies

Sardes

***Monitor Implementatie en besteding
gemeentelijk
onderwijsachterstandenbeleid.
Meting 3: de pedagogisch
beleidsmedewerker in de
voorschoolse educatie***

**Meting 3: de pedagogisch beleidsmedewerker in de
voorschoolse educatie**

Inhoudsopgave

Samenvatting	4
1. Inleiding.....	13
1.1 Aanleiding	13
1.2 Achtergrond	14
1.3 Onderzoeksvragen.....	15
1.4 Leeswijzer.....	15
2. Onderzoeksopzet.....	17
2.1 Aanpak	17
2.2 Populatie, respons en representativiteit.....	18
2.3 Analyses	21
3. De (voorbereidingen op de) inzet van de pedagogisch beleidsmedewerker in de voorschoolse educatie	23
3.1 De subsidiëring van de pedagogisch beleidsmedewerker in de voorschoolse educatie	24
3.2 De inzet van de pedagogisch beleidsmedewerker in de voorschoolse educatie per 1 januari 2022	26
3.3 Ondersteuningsbehoeften.....	29
3.4 Financiering en afspraken.....	30
3.5 Implementatiefase	45
4. Conclusies en reflectie	47

Samenvatting

Vanaf 1 augustus 2020 zijn gemeenten bij wet verplicht om een aanbod van 960 uur voorschoolse educatie (ve) voor doelgroeppeuters van 2,5 tot 4 jaar te hebben. Vanaf 1 januari 2022 zijn gemeenten wettelijk verplicht pedagogisch beleidsmedewerkers in de ve te faciliteren bij aanbieders van ve. Deze maatregel heeft als doel om de uitvoeringskwaliteit van de ve te verbeteren. Hiervoor is een urennorm van kracht. Voor elke doelgroeppeuter moet er minimaal 10 uur per jaar een pedagogisch beleidsmedewerker in de ve worden ingezet. Als er op een locatie met ve op 1 januari van het jaar bijvoorbeeld zes doelgroeppeuters zijn, dan is het aan de ve-aanbieder om ervoor te zorgen dat gedurende dat jaar een pedagogisch beleidsmedewerker in de ve beschikbaar is voor minimaal 60 uur.

De inzet van de pedagogisch beleidsmedewerker in de ve wordt gefinancierd uit het gemeentelijk onderwijsachterstandenbeleid (goab). Gemeenten krijgen in 2021 en verder jaarlijks rond de € 520 miljoen voor de uitvoering van het goab, dat bestaat uit maatregelen en activiteiten in het kader van de voor- en voerschoolse educatie (vve), schakelklassen en zomerscholen.

Met de *Monitor Implementatie en besteding goab (2019-2023)* van het consortium Sardes, Oberon en Cebeon wordt onder meer de invoering van de pedagogisch beleidsmedewerker in de ve gevolgd vanuit het perspectief van de gemeenten en het perspectief van de ve-aanbieders. Dit doen we in opdracht van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen. Het onderzoek wordt gefinancierd door het Nationaal Regieorgaan Onderwijsonderzoek (NRO).

Genoemde monitor bestaat uit twee onderdelen:

- 1) het implementatieonderzoek en
- 2) het bestedingsonderzoek.

Binnen het implementatieonderzoek worden in totaal vier metingen verricht: in het najaar van 2019, het voorjaar van 2021, het einde van 2021 (deze rapportage) en het najaar van 2022. Binnen het bestedingsonderzoek vinden twee metingen plaats. De eerste meting viel samen met de tweede meting van het implementatieonderzoek en de tweede meting vindt tegelijk plaats met de vierde meting van het implementatieonderzoek.

Onderhavige rapportage heeft betrekking op de derde meting van de monitor. Dit is een vervolg op de eerste twee metingen, welke respectievelijk in het najaar van 2019 en voorjaar van 2021 zijn uitgevoerd.¹

¹ Jepma, IJ., Donkers, E. & Geus, W. de, Langenberg, K van den, m.m.v. A. Suijkerbuijk (2019). *Monitor Implementatie en besteding gemeentelijk onderwijsachterstandenbeleid. Meting 1: voortgang, vormgeving en effecten van de invoering van 960 uur voorschoolse educatie*. Utrecht: Sardes/Oberon.

Jepma, IJ., Esch, R. van, m.m.v. E. Donkers & Geus, W. & Schuurman, T. (2021). *Monitor Implementatie en besteding gemeentelijk onderwijsachterstandenbeleid. Meting 2: aanbod 960 uur, inzet pedagogisch beleidsmedewerker en financiën gemeentelijk onderwijsachterstandenbeleid / voorschoolse educatie*. Utrecht: Sardes/Oberon.

De dataverzameling heeft aan het einde (november - december) van 2021 plaatsgevonden. Behalve deze cijfermatige rapportage is een publicatie gemaakt van praktijkvoorbeelden van de inzet van de pedagogisch beleidsmedewerker in de ve.²

Deze samenvatting bevat de belangrijkste resultaten, conclusies en reflectie. In totaal hebben 246 van de 352 gemeenten in Nederland³ een vragenlijst ingevuld. Dit komt neer op een respons van 70 procent. Van de 978 ve-aanbieders hebben 242 een vragenlijst ingevuld, waarmee een respons van 25 procent is bereikt. In de responsgroep van ve-aanbieders zijn 136 van de 352 gemeenten vertegenwoordigd. Dit is een dekkingsgraad van 39 procent.⁴ De responsgroepen van gemeenten en ve-aanbieders zijn een (vrij) goede afspiegeling van de populatie, afgemeten aan relevante achtergrondkenmerken. Voor gemeenten zijn dit: a) gemeentegrootte, b) verstedelijkingsgraad en c) verschuiving in de goab-bekostiging. Voor ve-aanbieders zijn dit: a) gemeentegrootte, b) omvang van de organisatie en c) type organisatie. Om die reden kunnen we een adequaat landelijk beeld schetsen van de stand van zaken betreffende de (voorbereidingen op de) inzet van de pedagogisch beleidsmedewerker in de ve.⁵

Eerdere resultaten over de (voorbereidingen op de) inzet van de pedagogisch beleidsmedewerker in de voorschoolse educatie

Voordat we ingaan op de resultaten van de derde meting, roepen we hieronder de resultaten van de tweede meting van de *Monitor Implementatie en besteding goab (2019-2023)* in juni 2021 in herinnering. Toen is gemeenten en ve-aanbieders ook gevraagd naar de stand van zaken met betrekking tot de (voorbereidingen op de) inzet van de pedagogisch beleidsmedewerker in de ve per 1 januari 2022.

Bij die meting gaf een derde van de gemeenten (33%) aan één of meerdere pedagogisch beleidsmedewerkers in de ve volgens de eisen te subsidiëren. Het merendeel van de gemeenten (79%) had al wel voorbereidingen getroffen voor de invoering ervan. Van de ve-aanbieders meldde iets meer dan de helft (57%) al een pedagogisch beleidsmedewerker in de ve te hebben die voldoet aan de komende wettelijke eisen. Vrijwel alle ve-aanbieders waren al wel bezig met de voorbereidingen (89%). Ve-aanbieders die nog geen voorbereidingen hadden getroffen, waren met name lokale ve-aanbieders of profit organisaties.

² Jepma, IJ. Esch, R. van, Geus, W. de & Ketelaar, A. (2022). *De pedagogisch beleidsmedewerker in de voorschoolse educatie: vijf gemeentelijke portretten*. Utrecht: Sardes/Oberon.

³ In 2021 waren er 352 gemeenten, per 1 januari 2022 zijn dit er 345.

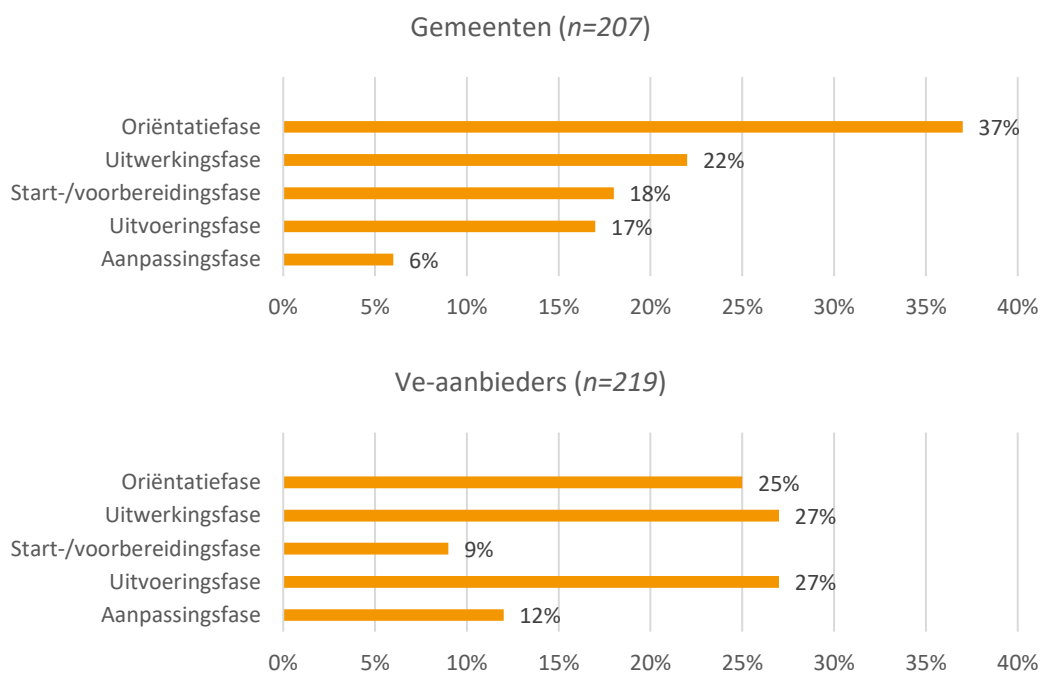
⁴ Het betreft hier in principe twee afzonderlijke steekproeven, een steekproef van gemeenten en een streekproef van ve-aanbieders. Het komt voor dat er gemeenten meedoen aan de *Monitor Implementatie en besteding goab (2019-2023)* waarvan er geen ve-aanbieders meedoen. Het omgekeerde komt ook voor: er zijn ve-aanbieders waarvan de gemeente niet meedoet. Dit kan mede verklaren waarom er soms kleine verschillen zijn tussen de gegevens van de gemeenten en de gegevens van de ve-aanbieders.

⁵ Aangezien de responsgroepen en doelpopulaties gemeenten en ve-aanbieders op relevante achtergrondkenmerken vrijwel gelijk zijn, is er geen aanleiding om non-responsonderzoek te verrichten. Uiteraard kunnen er andere kenmerken zijn die niet zijn ingesloten en gerelateerd zijn aan bijvoorbeeld implementatietempo. De vierde en laatste meting zal hier meer zekerheid over geven.

Bij de invoering van de pedagogisch beleidsmedewerker in de ve had in juni 2021 het merendeel van de gemeenten hierbij geen ondersteuning nodig (58%). Gemeenten die wel ondersteuningsbehoeften hadden, hebben dit met name op het gebied van bijdragen aan kwaliteitsverbetering bij ve (27%) en op het gebied van rol, taken en werkzaamheden (19%). Ook het merendeel van de ve-aanbieders maakte kenbaar geen ondersteuning nodig te hebben (57%). Andere ve-aanbieders hadden met name een ondersteuningsbehoefte op het gebied van rol, taken en werkzaamheden (23%) en op het gebied van bijdragen aan kwaliteitsverbetering bij ve (18%).

Verder is de gemeenten en ve-aanbieders gevraagd in welke fase zij zaten wat betreft de invoering van de pedagogisch beleidsmedewerker in de ve. De respons is weergegeven in onderstaande figuren.

Figuur 1. Fase van invoering volgens de gemeenten en ve-aanbieders (voorjaar 2021)

In deze derde meting (eind 2021, circa een half jaar na de tweede meting) zijn we nagegaan of het de gemeenten en ve-aanbieders inderdaad op tijd (is) (ge)lukt om de pedagogisch beleidsmedewerker in de ve ingevoerd te krijgen.

Nieuwe resultaten over de (voorbereidingen op de) inzet van de pedagogisch beleidsmedewerker in de voorschoolse educatie

Subsidiëring van de pedagogisch beleidsmedewerker in de voorschoolse educatie

Ruim een derde van de gemeenten (36%) subsidieert ten tijde van deze meting (eind 2021), vooruitlopend op de wettelijke verplichting per 2022 al een pedagogisch beleids-

medewerker in de ve. In de meeste van deze gemeenten is op alle ve-locaties of op meer dan de helft van de ve-locaties al een pedagogisch beleidsmedewerker in de ve actief (resp. 62% en 19%). Vrijwel alle gemeenten (94%) die eind 2021 nog geen subsidie gaven, verwachten per 1 januari 2022 op alle ve-locaties tegemoet te komen aan de wettelijke eisen rondom de inzet van de pedagogisch beleidsmedewerker in de ve.

Driekwart van de ve-aanbieders (76%) geven eind 2021 aan dat ze de pedagogisch beleidsmedewerker in de ve al hebben, meestal op alle ve-locaties (85%). Een ruime meerderheid van het kwart van de ve-aanbieders die deze functie nog niet hebben, verwacht op 1 januari 2022 te kunnen voldoen aan de wettelijke eisen (83%).

Inzet van de pedagogisch beleidsmedewerker in de voorschoolse educatie per 1 januari 2022

In totaal 89 procent van alle gemeenten geeft aan op alle ve-locaties in de gemeente per 1 januari 2022 pedagogisch beleidsmedewerkers in de ve te hebben volgens de nieuwe eisen per 2022. Wanneer dit nog niet zeker is (11%), geven gemeenten aan daarbij afhankelijk te zijn van het invoeringstraject vanuit de ve-aanbieder (50%) en beschikbaarheid van personeel op de arbeidsmarkt (32%).

Ook het overgrote deel van de ve-aanbieders (94%) verwacht per 1 januari 2022 de wettelijk vereiste pedagogisch beleidsmedewerkers in de ve ingezet te hebben op al hun locaties. Wanneer dit niet lukt heeft dit vaak te maken met krapte van geschikt personeel op de arbeidsmarkt (35%).

De verwachte invoeringsdatum van de pedagogisch beleidsmedewerker in de ve is verspreid bij zowel de gemeenten als de ve-aanbieders, maar ligt vaak in de eerste helft van 2022.

Ondersteuningsbehoeften

Het merendeel van de gemeenten en de ve-aanbieders (resp. 78% en 68%) geeft aan geen ondersteuning (meer) nodig te hebben bij de invoering van de pedagogisch beleidsmedewerker in de ve. Waar eventueel nog wel ondersteuning nodig is voor gemeenten en ve-aanbieders, is dat vooral op het gebied van bijdragen aan kwaliteitsverbetering bij ve en op het gebied van rol, taken en werkzaamheden.

Financiering en afspraken

Een ruime meerderheid van de gemeenten verleent vanaf 1 januari 2022 subsidie aan ve-aanbieders voor de inzet van de pedagogisch beleidsmedewerker in de ve. Deze is veelal opgenomen in de ve-subsidie (44%) of er is naast de reguliere ve-subsidie aparte subsidie voor de inzet van de pedagogisch beleidsmedewerker in de ve (43%). Ook het merendeel van de ve-aanbieders geeft aan dat vanuit de gemeente middelen beschikbaar worden

gesteld als onderdeel van de ve-subsidie (37%) of als aparte subsidie (31%). Een enkele keer is de financieringswijze anders, of nog niet bekend.

De inzetwijze van de pedagogisch beleidsmedewerker in de ve verschilt over de gemeenten. Een aanzienlijk deel van de gemeenten heeft verschillende modellen (maatwerk per locatie) voor de inzetwijze van de pedagogisch beleidsmedewerker in de ve (43%), maar ook een aanzienlijk deel heeft één model voor alle ve-locaties (38%). Bij de overige gemeenten is dit eind 2021 nog niet bekend. In een groot deel van de gemeenten (41%) zijn geen gemeentebrede afspraken over de inzet van de pedagogisch beleidsmedewerker in de ve, maar hebben ve-aanbieders alle vrijheid. Wanneer deze gemeentebrede afspraken er wel zijn (51%), gaan ze over (meerdere antwoorden mogelijk):

- De taken die de pedagogisch beleidsmedewerker in de ve uitvoert (34%). Het gaat hierbij met name om taken zoals het coachen van individuele en/of teams van pedagogisch medewerkers op de ve-groep, verbeteren van de kwaliteit van het ve-aanbod en samenwerken en afstemmen met externe partijen.
- De opleidingseisen bij de inzet van de pedagogisch beleidsmedewerker in de ve (27%). Het merendeel van de gemeenten met afspraken over de opleidingseisen hanteert extra opleiding of scholing als vereiste voor de inzet van de pedagogisch beleidsmedewerker in de ve. Vooral vve-scholing geldt als extra eis.
- De omvang van de inzet in uren per groep van de pedagogisch beleidsmedewerker in de ve (25%). Deze afspraken zijn vaak verschillend per ve-groep, waarbij vaak gekeken wordt naar het aantal doelgroepeuters.
- Aan welke kwaliteitsaspecten de pedagogisch beleidsmedewerker in de ve werkt (19%). De pedagogisch beleidsmedewerkers werken met name aan de competentieontwikkeling van pedagogisch medewerkers, een doorgaande lijn met basisonderwijs, een warme overdracht voor doelgroepeuters en ouderbetrokkenheid.

Het overgrote deel van de ve-aanbieders (81%) geeft aan dat zij voor de inzetwijze van de pedagogisch beleidsmedewerker in de ve één model hanteren voor al hun ve-locaties. Dertien procent van de ve-aanbieders hanteert verschillende modellen, en biedt daarbij flexibiliteit en maatwerk per ve-locatie of ve-groep. Zes procent van de ve-aanbieders weet nog niet hoe ze de pedagogisch beleidsmedewerker in de ve precies gaan inzetten.

Wat betreft opleidingseisen van de pedagogisch beleidsmedewerker in de ve vereisen de ve-aanbieders meestal een relevant hbo-diploma (51%) of een mbo-4 diploma met bijvoorbeeld bewijs van gevolgde opleiding op het terrein van coachen en/of pedagogiek (34%).

Pedagogisch beleidsmedewerkers in de ve hebben vaak als rol het coachen van pedagogisch medewerkers op één of meerdere ve-locaties of ve-groepen (86%) of de rol van beleidsontwikkelaar, -uitvoerder en -evaluator van pedagogisch beleid (66%). Een derde van de ve-aanbieders zet de pedagogisch beleidsmedewerker in de ve (ook) formatief in op de groep.

Bij een aanzienlijk deel van de ve-aanbieders hebben pedagogisch beleidsmedewerkers in de ve daarnaast nog een andere functie (60%), zoals pedagogisch beleidsmedewerker/coach vanuit IKK (81%), vve-coördinator (40%) of leidinggevende / manager (35%).

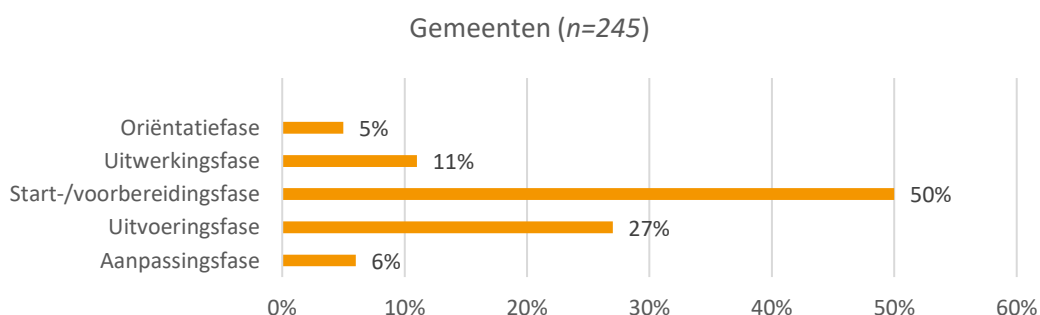
Wat betreft gemeentebrede afspraken over de inzet van de pedagogisch beleidsmedewerker in de ve geeft een deel van de ve-aanbieders aan dat zij deze zelf bepalen (29%). Wanneer deze afspraken er wel zijn (57%), betreft dit net als bij de gemeenten (meerdere antwoorden mogelijk):

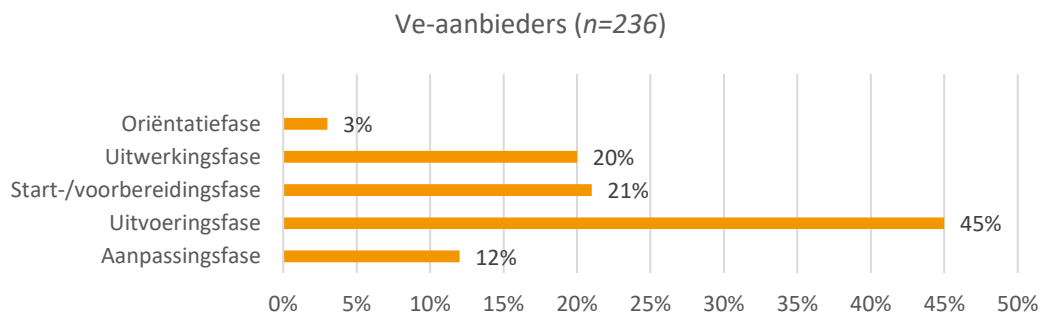
- De taken die de pedagogisch beleidsmedewerker in de ve uitvoert (26%). Net als bij de gemeenten zijn dit vaak taken gericht op het verbeteren van de kwaliteit van het ve-aanbod, het coachen van individuele en/of teams van pedagogisch medewerkers op de ve-groep of het samenwerken en afstemmen met externe partijen.
- Opleidingseisen bij de inzet van de pedagogisch beleidsmedewerker in de ve (26%). Deze groep ve-aanbieders stelt vaak als eis dat een pedagogisch beleidsmedewerker in de ve aanvullende vve-scholing en een opleiding tot coaching heeft gedaan.
- De omvang van de inzet in uren per groep van de pedagogisch beleidsmedewerker in de ve (36%). Deze afspraak is dat de ureninzet meestal verschilt per ve-groep, of afhankelijk is van het aantal doelgroepeuters.
- Aan welke kwaliteitsaspecten de pedagogisch beleidsmedewerker in de ve werkt (20%). Ook de ve-aanbieders geven aan dat dit afspraken betreft over de doorgaande lijn met het basisonderwijs en de ouderbetrokkenheid, maar zij noemen als kwaliteitsaspect waar de pedagogisch beleidsmedewerker in de ve ook aan werkt de doelgerichte ontwikkelingsstimulering van kinderen.

Implementatiefase

De gemeenten en ve-aanbieders is gevraagd in welke fase zij eind 2021 zaten wat betreft de invoering van de pedagogisch beleidsmedewerker in de ve. De respons is weergegeven in onderstaande figuren.

Figuur 2. Fase van invoering volgens de gemeenten en ve-aanbieders (eind 2021)

Ve-aanbieders geven te kennen dat ze verder zijn gevorderd met de invoering dan gemeenten. Vergelijken we de gegevens van figuur 1 en figuur 2 dan zie we dat in een half jaar tijd meer gemeenten en ve-aanbieders in latere fasen van invoering zitten.

Conclusies en reflectie

Vroegtijdige voorbereiding en voorspoedige invoering. Het ziet er naar uit dat veruit de meeste gemeenten en ve-aanbieders (ruim) op tijd zijn begonnen met de invoering van de pedagogisch beleidsmedewerker in de ve en dat veruit de meeste gemeenten en ve-aanbieders op de wettelijke invoeringsdatum van 1 januari 2022 ook daadwerkelijk de pedagogisch beleidsmedewerker in de ve hebben ingevoerd. Een handvol gemeenten en ve-aanbieders benut het begin van 2022 nog om de pedagogisch beleidsmedewerker in de ve in te voeren. Bij een deel van de ve-aanbieders is de krapte op de arbeidsmarkt van de kinderopvang een reden waarom het mogelijk niet op alle plaatsen lukt pedagogisch beleidsmedewerkers in de ve ingevoerd te krijgen. Met de vierde en tevens laatste meting van de *Monitor Implementatie en besteding goab (2019-2023)* in het najaar van 2022, zullen we weten of het overal in Nederland echt is gelukt.

Wat waarschijnlijk positief heeft bijgedragen aan de vroegtijdige voorbereiding en voorspoedige invoering is dat het (gefaseerde) extra goab-budget voor de inzet van de pedagogisch beleidsmedewerker in de ve al eerder, nog voor de wettelijke invoeringsdatum, beschikbaar was voor gemeenten. Gemeenten wisten al vrij vroeg in het proces over welke nieuwe financiële middelen ze zouden komen te beschikken en hebben alvast vooruitlopend op de twee nieuwe beleidsmaatregelen (ureuitbreiding én kwaliteitsverbetering) geanticipeerd.

Betere condities voor gelijke kansen voor doelgroepeuters. Eerder is nagenoeg overal tijdig (per 1 augustus 2020) het ve-aanbod van (minimaal) 600 naar (minimaal) 960 uur voor doelgroepeuters tussen 2,5 en 4 jaar uitgebreid. Nu lijkt ook de pedagogisch beleidsmedewerker in de ve succesvol te worden ingevoerd door gemeenten en ve-aanbieders. Daarmee zijn beide beleidsmaatregelen met betrekking tot ve, een *kwantitatieve* maatregel (ureuitbreiding) en een *kwalitatieve* maatregel (kwaliteitsverbetering door inzet van pedagogisch beleidsmedewerkers in de ve), van het kabinet Rutte III zo goed als geëffectueerd. Beide beleidsmaatregelen zijn bedoeld om de gelijke kansen van

doelgroepeuters bij het betreden van de basisschool te verbeteren. Of de maatregelen ook daadwerkelijk effecten heeft op de cognitieve en niet-cognitieve ontwikkeling van doelgroepeuters zal moeten blijken uit het EVENING-onderzoek (2019-2023) van de Universiteit Utrecht en Sardes (www.eveningonderzoek.nl). Het is nu nog te vroeg voor het presenteren van de bevindingen uit dit onderzoek.

Zoeken naar een goede invulling van rol, werkzaamheden en taken van de pedagogisch beleidsmedewerker in de voorschoolse educatie ten behoeve van kwaliteitsverbetering op de werkvloer.

Welke rol, werkzaamheden en taken passen een pedagogisch beleidsmedewerker in de ve die de kwaliteit van ve naar een hoger plan wil tillen? Dit moet nog blijken. Het is verstandig om hierbij vooral inspanningen te verrichten op het gebied van het verbeteren van de *educatieve* kwaliteit. Bekend uit onderzoek is dat binnen de ve de educatieve kwaliteit lager is dan de emotionele kwaliteit en dat de educatieve kwaliteit van groter belang is voor de ontwikkeling van doelgroepeuters dan de emotionele kwaliteit.⁶ Emotionele kwaliteit verwijst naar een emotioneel ondersteunend klimaat waarin doelgroepeuters zich veilig voelen en waar sprake is van positieve sociale relaties en plezierige interacties. Educatieve kwaliteit verwijst naar het actief stimuleren van de cognitieve en taalontwikkeling van doelgroepeuters, bijvoorbeeld middels een gebalanceerd en taalrijk activiteiten aanbod, goede spelbegeleiding en stimulerende (groeps)interacties. Vooral voor de educatieve kwaliteit worden positieve effecten op de ontwikkeling van kinderen gevonden.⁷

De grote beleidsvrijheid die betrekkelijk veel gemeenten aan ve-aanbieders geven bij de inhoudelijke invulling van de inzet van de pedagogisch beleidsmedewerker in de ve draagt er aan bij dat er in de praktijk een grote variatie ontstaat. Uit een verdiepende studie binnen het EVENING-onderzoek onder pedagogisch beleidsmedewerkers in de ve blijkt ook dat er grote verschillen zijn in diens functioneren.⁸ Met een vragenlijst en logboek is onder meer nagegaan hoe het takenpakket en de tijdsbesteding van pedagogisch beleidsmedewerkers in de ve eruit ziet. Waar de ene pedagogisch beleidsmedewerker in de ve overwegend beleidswerk verricht (met enige afstand tot de ve-groepen, pedagogisch medewerkers en peuters), zit de andere beleidsmedewerker in de ve veel dichterbij de alledaagse uitvoeringspraktijk met gevarieerde coachings- en scholingsactiviteiten (gepersonaliseerde competentie-ontwikkeling, reflectie, feedback, kindbesprekingen e.d.) voor pedagogisch medewerkers. Bij andere ve-aanbieders worden beleids- en coachingswerkzaamheden van pedagogisch beleidsmedewerkers in de ve gecombineerd. Ook uit de vijf gemeentelijke portretten die we voor deze monitor hebben gemaakt rondom de inzet

⁶ Van Huizen, T., Leseman, P., Plantenga, J., Oudgenoeg-Paz, O., Jepma, IJ., Versteegen, H., Appels, S., & Francot, R. (2021). *Tussentijds rapport EVENING*. Utrecht: Universiteit Utrecht en Sardes.

⁷ Veen, A. & Leseman, P. (2016). *Ontwikkeling van kinderen en relatie met kwaliteit van voorschoolse instellingen. Resultaten uit het Pre-Cool cohortonderzoek*. Amsterdam: Kohnstamm Instituut.

Veen, A. & Leseman, P. (2022). *Het pre-COOL cohort tot en met groep 8. Ontwikkeling van kinderen en relatie met kwaliteit in de voor- en vroegschoolse periode*. Amsterdam: Kohnstamm Instituut.

⁸ Esch, R. van & Jepma, IJ., m.m.v. J. Lohman (2021). *De pedagogisch beleidsmedewerker voorschoolse educatie. Onderzoek naar de inzet van de pedagogisch beleidsmedewerker voor verbetering van de kwaliteit van voorschoolse educatie (verdiepende studie binnen EVENING-onderzoek)*. Utrecht: Sardes.

van de pedagogisch beleidsmedewerker in de ve⁹ komt naar voren dat ze gevarieerde en afwisselende werkzaamheden doen en verschillend worden ingezet voor het verbeteren van de kwaliteit van ve.

Dit roept de vraag op of en in hoeverre de pedagogisch beleidsmedewerkers in de ve op efficiënte en effectieve wijze worden benut met het oog op het oorspronkelijke doel: het verbeteren van de kwaliteit van ve. Draagt een pedagogisch beleidsmedewerker in de ve, die als coach opereert, meer bij aan de kwaliteit van ve dan een pedagogisch beleidsmedewerker in de ve, dan die als beleidsmedewerker functioneert? Wat is de toegevoegde waarde ten opzichte van de pedagogisch beleidsmedewerker / coach in het kader van de Wet IKK? Wat zorgt werkelijk voor een hogere educatieve kwaliteit van ve op de groepen, zodat doelgroepeuters volop kunnen spelen, leren en ontwikkelen en zo een goede start kunnen maken in het basisonderwijs? Het is zaak dat er zicht komt op *evidence informed* werkwijzen en praktijken, zodat pedagogisch beleidsmedewerkers in de ve in staat worden gesteld samen met de pedagogisch medewerkers de educatieve kwaliteit van ve voor doelgroepeuters een *boost* te kunnen geven.

⁹ Jepma, IJ. Esch, R. van, Geus, W. de & Ketelaar, A. (2022). *De pedagogisch beleidsmedewerker in de voorschoolse educatie: vijf gemeentelijke portretten*. Utrecht: Sardes/Oberon.

1. Inleiding

Dit hoofdstuk schetst allereerst de aanleiding van de *Monitor Implementatie en besteding goab (2019-2023)* (paragraaf 1.1). Daarna volgt de beleidsmatige achtergrond van de monitor (paragraaf 1.2). De centrale onderzoeksvragen van meting 3 van de monitor staan in paragraaf 1.3. Paragraaf 1.4 sluit af met een leeswijzer voor de rest van de rapportage.

1.1 Aanleiding

Jonge kinderen beginnen met een ongelijke start aan de basisschool. Een deel van de kinderen begint met een (risico op een) onderwijsachterstand die tijdens de basisschooltijd moeilijk is in te halen.¹⁰ Vaak betreft het kinderen uit gezinnen met minder gunstige sociale, culturele en/of economische kenmerken. Een korte onderwijs carrière en niet-Nederlandse achtergrond van de ouders zijn enkele van deze kenmerken, maar ook laaggeletterdheid, anderstaligheid, slechte behuizing, werkeloosheid en/of armoede en schulden kunnen bijdragen aan minder goede startposities in het basisonderwijs. Deze kinderen hebben baat bij extra mogelijkheden tot brede en rijke ontwikkelingsstimulering, omdat de ongunstige gezinssituatie hun werkelijke vermogens (hun leerpotentieel) kan maskeren.

Het landelijk onderwijsachterstandenbeleid is bedoeld om kinderen uit de doelgroep extra kansen te geven, zodat ze aan het begin van en tijdens hun schoolloopbaan meer zicht hebben op betere onderwijsprestaties, kansrijkere schooladviezen, deelname aan hogere vormen van vervolgonderwijs, langere schoolloopbanen en/of betere arbeidsmarkt-perspectieven.

De uitvoering van landelijk onderwijsachterstandenbeleid voor kinderen van 2,5 t/m 12 jaar is een gedeelde opgave van gemeenten en schoolbesturen primair onderwijs. Gemeenten ontvangen een doeluitkering om doelgroepkinderen extra kansen te bieden, in de vorm van het bieden van een kwalitatief hoogstaand aanbod van voorschoolse educatie (ve) voor doelgroepeuters¹¹, maar bijvoorbeeld ook in de vorm van het aanbieden van extra taallessen in het Nederlands in schakelkassen, vakantiescholen of brede schoolactiviteiten voor kinderen die een extra steuntje in de rug kunnen gebruiken. Schoolbesturen primair onderwijs ontvangen een eigen onderwijsachterstandenbudget als onderdeel van de lumpsum waarmee ze naar eigen inzicht maatregelen en activiteiten kunnen treffen die ten goede komen aan de doelgroep. Denk aan kwaliteitsverbetering van de vroegschoolse educatie, één-op-één tutoring, extra taallessen voor niet-Nederlandstalige kinderen of projecten op het gebied van onderwijstijdverlenging, waardoor doelgroepkinderen meer uren onderwijs krijgen.¹²

¹⁰ Leseman, P. & Veen, A. (2016). *Ontwikkeling van kinderen in relatie kwaliteit van voor- en vroegschoolse voorzieningen. Resultaten uit het pre-COOL cohortonderzoek*. Amsterdam: Kohnstamm Instituut.

Leseman, P. (2019). *Ongelijke kansen in het onderwijs*. www.nro.nl

Ledoux, G. (2021). *Wat zijn onderwijsachterstanden?* www.nro.nl

¹¹ In dit rapport wordt gesproken over doelgroepeuters en reguliere peuters. Doelgroepeuters zijn peuters die tegemoet komen aan de doelgroepdefinitie van de gemeente. Gemeenten mogen een eigen doelgroepdefinitie hanteren. Reguliere peuters zijn niet-doelgroepeuters, ofwel peuters die buiten de criteria van de gemeentelijke doelgroepdefinitie vallen. Ook zogeheten 'Asscher-peuters', reguliere peuters van éénwerkende ouders / kostwinnersgezinnen (en dus niet kinderopvangtoeslaggerechtigd) vallen hier onder.

¹² Deze monitor beperkt zich tot het gemeentelijk onderwijsachterstandenbeleid (goab).

De SPUK voor de uitvoering van het goab is voor de periode tussen 2019 en 2023 verhoogd vanwege twee aanvullende wettelijke eisen aan voorschoolse educatie (ve):

- 1) het uitbreiden van het aantal uren ve voor doelgroeppeuters (vanaf 1 augustus 2020 moeten doelgroeppeuters een aanbod van 960 uur ve kunnen krijgen; eerder was dat 600 uur) en
- 2) het verbeteren van de kwaliteit van ve middels de inzet van een pedagogisch beleidsmedewerker in de ve (vanaf 1 januari 2022).

Het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen (OCW) heeft het Nationaal Regieorgaan Onderwijsonderzoek gevraagd een monitor uit te zetten waarmee wordt nagegaan hoe de implementatie van de urenuitbreiding en de inzet van de pedagogisch beleidsmedewerker in de ve verloopt en hoe de besteding van het goab-budget eruitziet in de periode 2019-2023. Deze rapportage beschrijft de bevindingen van de derde meting van de *Monitor Implementatie en besteding goab (2019-2023)* die Sardes en Oberon aan het einde (november – december) van 2021 hebben uitgevoerd. Dit is een vervolg op de eerste twee metingen, welke respectievelijk in het najaar van 2019 en voorjaar van 2021 zijn uitgevoerd.¹³ De vierde en tevens laatste meting vindt plaats in het najaar van 2022.

1.2 Achtergrond

Het kabinet Rutte III besloot in 2018 vanaf 1 januari 2020 jaarlijks structureel € 170 miljoen extra in het gemeentelijk onderwijsachterstandenbeleid (goab) te investeren. Voorschoolse educatie (ve) voor doelgroeppeuters is binnen het goab het belangrijkste beleidsinstrument om jonge doelgroepkinderen meer kansen te geven op een goede start in het basis-onderwijs. Zo'n € 150 miljoen is bedoeld voor een ruimer uren aanbod voor doelgroeppeuters en circa € 20 miljoen is gereserveerd voor verhoging van de kwaliteit van ve middels de inzet van pedagogisch beleidsmedewerkers in de ve. De extra financiële impuls is toegevoegd aan het bestaande goab-budget. Dit betekent dat het jaarlijkse goab-budget in 2018 van ruim € 366 miljoen is gegroeid naar ruim € 520 miljoen vanaf 2021 en verder. Daarmee kunnen gemeenten voor- en vroegschoolse educatie (vve), schakelklassen en zomerscholen organiseren.¹⁴ Met dit extra geld moeten (gefaseerd in de tijd) twee beleidsdoelen worden gerealiseerd:

¹³ Jepma, IJ., Donkers, E. & Geus, W. de, Langenberg, K van den, m.m.v. A. Suijkerbuijk (2019). *Monitor Implementatie en besteding gemeentelijk onderwijsachterstandenbeleid. Meting 1: voortgang, vormgeving en effecten van de invoering van 960 uur voorschoolse educatie*. Utrecht: Sardes/Oberon.

Jepma, IJ., Esch, R. van, m.m.v. E. Donkers & Geus, W. & Schuurman, T. (2021). *Monitor Implementatie en besteding gemeentelijk onderwijsachterstandenbeleid. Meting 2: aanbod 960 uur, inzet pedagogisch beleidsmedewerker en financiën gemeentelijk onderwijsachterstandenbeleid / voorschoolse educatie*. Utrecht: Sardes/Oberon.

¹⁴ Brief aan Tweede Kamer, *Investeren in onderwijskansen*, 31 januari 2018.

Brief aan Tweede Kamer, *Aanpak onderwijsachterstanden*, 26 april 2018.

VIII Onderwijs, Cultuur en Wetenschap Rijksbegroting 2022,

<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/begrotingen/2021/09/21/viii-onderwijs-cultuur-en-wetenschap-rijksbegroting-2022>

- 1) Vanaf 1 augustus 2020 moeten doelgroepeuters¹⁵ tussen 2,5 en 4 jaar (minimaal) 960 uur ve kunnen krijgen (dit wordt ‘ureuitbreiding’ of ‘beleidsintensivering’ genoemd) en
- 2) Vanaf 1 januari 2022 moet een pedagogisch beleidsmedewerker in de ve worden ingezet, gebaseerd op 10 uur per jaar per doelgroepeuter (‘kwaliteitsverbetering’).¹⁶

1.3 Onderzoeksvragen

Het consortium van Sardes, Oberon en Cebeon brengt in de periode 2019-2023 periodiek in kaart hoe het staat met:

- a) de (voorbereidingen op) de uitbreiding van het aanbod van 960 uur ve voor doelgroepeuters,
- b) de (voorbereidingen op de) inzet van de pedagogisch beleidsmedewerker in de ve en
- c) de besteding van de middelen binnen het goab / subsidie voor ve.

De beleidsvraag van de derde meting van de *Monitor Implementatie en besteding goab (2019-2023)* richt zich specifiek op de (voorbereidingen op de) inzet van de pedagogisch beleidsmedewerker in de ve, omdat het invoeringstraject naar meer uren ve inmiddels is afgerond (zie meting 2). Meer concreet:

- 1) *Hoe staat het ervoor met de (voorbereiding op de) inzet van de pedagogisch beleidsmedewerkers in de voorschoolse educatie? Zijn de gemeenten en ve-aanbieders op tijd klaar voor de wettelijke invoeringsdatum van 1 januari 2022?*

Hierbij is steeds nagegaan of er verschillen zijn naar relevante achtergrondkenmerken van gemeenten en ve-aanbieders. Bij de gemeenten gaat het om de a) gemeentegrootte, b) verstedelijkingsgraad en c) verandering in het goab-budget als gevolg van de andere verdelingssystematiek. Bij de ve-aanbieders kijken we eveneens naar a) gemeentegrootte, maar ook naar b) omvang van de organisatie en c) type organisatie.

1.4 Leeswijzer

In het vervolg van deze rapportage van de *Monitor Implementatie en besteding goab (2019-2023)* presenteren we de onderzoeksofzet en de resultaten.

¹⁵ In dit rapport komen ‘doelgroepeuters’ en ‘reguliere peuters’ voorbij. Doelgroepeuters zijn peuters die volgens de gemeente op basis van een combinatie van omgevings- en kindkenmerken in aanmerking komen voor extra ontwikkelingsstimulering (ve) in een voorschoolse voorziening: kinderdagopvang en/of kortdurende peuteropvang (voormalig ‘peuterspeelzaalwerk’). Gemeenten mogen zelf bepalen welke peuters een ve-indicatie krijgen. Hiervoor hanteren ze een definitie en worden veelal (screenings)instrumenten en/of doelgroepcriteria gebruikt. Tijdens een consult (vaak het 18-maanden consult) op het consultatiebureau wordt bepaald of een kind baat heeft bij ve. Als dat het geval is, worden ouders gemotiveerd en geholpen om hun kinderen aan te melden bij een ve-locatie, zoals geregistreerd in het Landelijk Register Kinderopvang. Een locatie krijgt een ve-registratie in het LRK als daar met subsidie van de gemeente ve wordt aangeboden. Reguliere peuters (niet-doelgroepeuters) zijn peuters die vanwege hun gunstige thuissituatie en/of ontwikkelingsniveau niet in aanmerking komen voor ve. Zij kunnen deelnemen aan een regulier peuteraanbod. Als de ouders van deze reguliere peuters geen recht hebben op kinderopvangtoeslag, dan kan dit een door de gemeente gesubsidieerd peuteraanbod zijn.

¹⁶ Staatsblad van het Koninkrijk der Nederlanden, *Besluit van 20 september 2019 tot wijziging van het Besluit basisvoorwaarden kwaliteit voorschoolse educatie in verband met de verhoging van het minimaal aantal uren aanbod voorschoolse educatie en de inzet van een pedagogisch beleidsmedewerker*, 315, 11 oktober 2019.

In hoofdstuk 2 wordt de opzet van het onderzoek uitgelegd. Ook beschrijven we de respons: Hoeveel gemeenten en ve-aanbieders hebben meegedaan aan de derde meting van de monitor, zijn zij een goede dwarsdoorsnede van alle gemeenten en ve-aanbieders in Nederland?

In hoofdstuk 3 beschrijven we de onderzoeksresultaten van de (voorbereidingen op de) inzet van de pedagogisch beleidsmedewerker in de ve. Er wordt antwoord gegeven op een serie vragen, waaronder: Hoeveel gemeenten en ve-aanbieders hebben al een of meerdere pedagogisch beleidsmedewerkers in de ve? Hoeveel gemeenten en ve-aanbieders zijn naar verwachting wel of niet op tijd klaar? Wat zijn hier de redenen voor? Hoeveel gemeenten verstrekken (al) subsidie aan ve-aanbieders voor de inzet van de pedagogisch beleidsmedewerker in de ve? Hoe wordt de pedagogisch beleidsmedewerker in de ve ingezet bij de ve-aanbieders? Welke rol(len) en taken hebben ze?

Slothoofdstuk 4 herhaalt de belangrijkste bevindingen en conclusies. Tevens wordt er gereflecteerd op de resultaten.

2. Onderzoeksopzet

Dit hoofdstuk biedt informatie over de opzet van het onderzoek. In paragraaf 2.1 staat een schets van de aanpak van het onderzoek. Informatie over de populatie, respons en representativiteit van de gemeenten en ve-aanbieders die mee hebben gedaan aan de derde meting van de *Monitor implementatie en besteding goab (2019-2023)* staat in paragraaf 2.2. Paragraaf 2.3 maakt duidelijk hoe de gegevens van de gemeenten en ve-aanbieders zijn geanalyseerd.

2.1 Aanpak

De *Monitor Implementatie en besteding goab (2019-2023)* bestaat uit twee onderdelen:

- 1) het implementatieonderzoek en
- 2) het bestedingsonderzoek.

Binnen het implementatieonderzoek worden in totaal vier metingen verricht: in het najaar van 2019, het voorjaar van 2021, het einde van 2021 (deze rapportage) en het najaar van 2022. Binnen het bestedingsonderzoek vinden twee metingen plaats. De eerste meting viel samen met de tweede meting van het implementatieonderzoek en de tweede meting vindt tegelijk plaats met de vierde meting van het implementatieonderzoek. In de voorliggende derde meting van het implementatieonderzoek wordt alleen ingegaan op de (voorbereidingen op de) inzet van de pedagogisch beleidsmedewerker in de ve. De urenuitbreiding naar 960 uur ve voor doelgroeppeuters is inmiddels achter de rug.

De centrale onderzoeksvragen van de derde meting van de monitor worden beantwoord door middel van de aanpak van een 'mixed-method'-onderzoeksdesign.¹⁷ We hebben een kwantitatieve en kwalitatieve methode ingezet bij verschillende informanten van beleid en praktijk van goab/ve.

We hebben zowel een *online* vragenlijst uitgezet onder alle gemeenten als onder alle ve-aanbieders in Nederland. In beide vragenlijsten is gevraagd naar de (voorbereidingen op de) inzet van de pedagogisch beleidsmedewerkers in de ve, evenwel elk vanuit een eigen perspectief. Beide vragenlijsten zijn in overleg met het ministerie van OCW samengesteld, om zo de gebruikswaarde voor eventueel toekomstige beleidsvorming te vergroten.

In de vragenlijst voor de gemeenten en ve-aanbieders zit tamelijk veel overlap, waardoor er een samenhangend beeld kan worden verkregen. Desondanks bevat de vragenlijst voor de ve-aanbieders ook enkele eigen onderwerpen. Ve-aanbieders is bijvoorbeeld aanvullend gevraagd naar de opleidingseisen die ze hanteren en de rol(len) en taken van de pedagogisch beleidsmedewerker in de ve. Dat zijn zaken waar alleen de ve-aanbieders goed zicht op hebben.

Zoals gezegd hebben we alle aanbieders van ve benaderd. Hiervoor is het bestand van het Landelijk Register Kinderopvang (LRK) gebruikt dat ook bij de tweede meting van de meting is benut. Omdat de vragen het best op (midden)managementniveau beantwoord kunnen

¹⁷ Tashakorri, A. & Teddlie, Ch. (Eds.) (2003). *Handbook of mixed methods in social & behavioral research*. Thousand Oaks: Sage.

worden, hebben we de houders benaderd, en niet de afzonderlijke ve-locaties. Ve-aanbieders die in meerdere gemeenten ve-locaties hebben, is gevraagd de vragenlijst in te vullen voor de gemeente waar zich de meeste ve-locaties bevinden of waar het beste zicht is op het goab-/ve-beleid. Aanbieders met ve-locaties in meerdere gemeenten is de mogelijkheid geboden om de vragenlijst voor meerdere gemeenten in te vullen.

2.2 Populatie, respons en representativiteit

Deze paragraaf biedt informatie over de populatie gemeenten en populatie ve-aanbieders die zijn benaderd voor de derde meting van de *Monitor Implementatie en besteding goab (2019-2023)*, de uiteindelijke respons op de vragenlijsten en de representativiteit van de deelnemende gemeenten en ve-aanbieders ten opzichte van de populatie.

2.2.1 Gemeenten

Nederland telt op 1 januari 2021 352 gemeenten. Van elke gemeente is de beleidsmedewerker die belast met de uitvoering van het gemeentelijk onderwijsachterstandenbeleid (goab) benaderd om de vragenlijst in te vullen. Daarvan zijn er 250 begonnen aan de vragenlijst. Enkele gemeenten hebben niet alle onderdelen van de vragenlijst afgerond. In totaal hebben 235 gemeenten de gehele vragenlijst ingevuld. 11 gemeenten hebben minimaal de helft van de vragenlijst beantwoord, ook zij zijn meegenomen in de resultaten. Deze respons van 246 (70%) gemeenten komt tegemoet aan de verwachtingen en is representatief voor de populatie gemeenten. Zodoende kunnen we een betrouwbaar beeld schetsen van de landelijke situatie. Ook als we de resultaten willen uitsplitsen naar gemeentegrootte geeft het responspercentage per groottecategorie (tussen 70% en 100%) een voldoende betrouwbaar beeld.

Tabel 2.1 Populatie en respons gemeenten naar gemeentegrootte (n=246)

Gemeentegrootte	Respons	Populatie
G4	4 (2%)	4 (1%)
G40	28 (11%)	40 (11%)
G-overig	214 (87%)	308 (88%)
Totaal	246 (100%)	352 (100%)

De representativiteit van de totale responsgroep is ten opzichte van alle Nederlandse gemeenten nagegaan voor twee andere achtergrondkenmerken, namelijk de verstedelijkingsgraad (5 categorieën op basis van het aantal inwoners per km²) en verandering in bestuingsniveau per 1 januari 2019 (3 categorieën: gemeenten die minder dan 50 procent méér bestuingsniveau ontvangen dan voorheen (<150%), gemeenten die 50 procent of meer extra ontvangen (>150%) en gemeenten die voorheen helemaal geen bestuingsniveau ontvingen).

Tabel 2.2 Populatie en respons gemeenten naar verstedelijking (n=246)

Verstedelijking	Respons	Populatie
< 250	63 (26%)	95 (27%)
250 – 500	68 (28%)	91 (26%)
500 – 1.000	40 (16%)	69 (20%)
1.000 – 2.000	44 (18%)	56 (16%)
> 2.000	31 (13%)	41 (12%)
Totaal	246 (100%)	352 (100%)

Hieronder staat informatie over de uitsplitsing naar de nieuwe bekostiging per 2019 van de gemeenten in verhouding tot de bekostiging in 2018, vóór de toevoeging van extra middelen aan de goab-uitkering ten behoeve van de urenitbreiding en inzet van de pedagogisch beleidsmedewerker in de ve.

Tabel 2.3 Populatie en respons gemeenten naar bekostiging (n=246)

Bekostiging	Respons	Populatie
<150%	80 (33%)	117 (33%)
>150%	143 (58%)	197 (56%)
Voorheen geen bekostiging	23 (9%)	38 (11%)
Totaal	246 (100%)	352 (100%)

Te zien is dat de populatie en responsgroep gemeenten in voldoende mate gelijk zijn naar de indeling naar gemeentegrootte, verstedelijkingsgraad en verandering in de bekostiging om een representatief beeld over de populatie te kunnen geven. Bij de inhoudelijke vervolganalyses worden de genoemde achtergrondkenmerken ook gebruikt om te kijken of zich interessante verschillen tussen gemeenten voordoen bij de (voorbereidingen op de) inzet van de pedagogisch beleidsmedewerkers in de ve. De aantallen in de responsgroep zijn per categorie voldoende groot om deze uitsplitsingen te kunnen rapporteren.

2.2.2 Ve-aanbieders

Alle 978 ve-aanbieders in Nederland zijn door ons aangeschreven met het verzoek mee te doen aan de derde meting van de *Monitor Implementatie en besteding goab (2019-2023)* middels het invullen van een vragenlijst. Uiteindelijk hebben 242 ve-aanbieders dit gedaan. Alle aanbieders die de vragenlijst hebben ingevuld bieden ve aanbod waarvoor zij subsidie krijgen. De ve-aanbieders zijn als volgt verdeeld over de verschillende gemeenten:

Tabel 2.4 Populatie en respons ve-aanbieders naar gemeentegrootte (n=242)

Gemeentegrootte	Respons	Populatie
G4	26 (11%)	81 (8%)
G40	50 (21%)	206 (21%)
G-overig	166 (68%)	691 (71%)
Totaal	242 (100%)	978 (100%)

We hebben gegevens van 26 ve-aanbieders uit de G4, 50 ve-aanbieders uit de G40 en 166 ve-aanbieders uit de overige (kleinere) gemeenten (G-overig). Dit is een goede afspiegeling van de doelpopulatie.

In welke mate zijn de gemeenten vertegenwoordigd in de steekproef van ve-aanbieders?

Tabel 2.5 Vertegenwoordiging van gemeenten in steekproef van ve-aanbieders naar gemeentegrootte (n=242)

Gemeentegrootte	Respons	Populatie
G4	4 (3%)	4 (1%)
G40	24 (18%)	40 (11%)
G-overig	108 (79%)	308 (88%)
Totaal	136 (100%)	352 (100%)

Bij de derde meting van de monitor doen 242 ve-aanbieders mee uit 136 van de 352 Nederlandse gemeenten (39%). Dit is een goede dekking. Er is een kleine, maar niet substantiële, oververtegenwoordiging van ve-aanbieders uit de grotere gemeenten.

De volgende tabel biedt informatie over de juridische rechtsvorm van de ve-aanbieders.

Tabel 2.6 Populatie en respons ve-aanbieders naar type organisatie (n=242)

Type organisatie	Respons	Populatie
Not-for-profit (stichting)	92 (38%)	365 (37%)
Profit (besloten vennootschap, vennootschap onder firma, eenmanszaak)	139 (57%)	573 (59%)
Onbekend	11 (5%)	39 (4%)
Totaal	242 (100%)	978 (100%)

Op basis van de verdeling naar gemeentegrootte en type organisatie kunnen we zeggen dat de responsgroep van ve-aanbieders een (redelijk) goede afspiegeling vormt van de populatie van ve-aanbieders. Er is geen reden om in de analyses een weging toe te passen.

De responsgroep van 242 van de 978 ve-aanbieders splitsen we hierna uit naar omvang van de organisatie. Deze informatie is niet op landelijk niveau beschikbaar. Het gaat om drie categorieën: landelijk, regionaal of lokaal werkend. Samen met de gemeentegrootte en type organisatie wordt dit achtergrondkenmerk meegenomen in de analyses van de inhoudelijke gegevens waarover in de volgende hoofdstukken wordt gerapporteerd.

Tabel 2.7 Achtergrondkenmerken van ve-aanbieders (n=242)

Omvang organisatie	Aantal (%)
Landelijke kinderopvangorganisatie	8 (3%)
Regionale kinderopvangorganisatie	76 (32%)
Lokale kinderopvangorganisatie	155 (64%)
Onbekend	3 (1%)
Totaal	242 (100%)

De ve-aanbieders die mee hebben gedaan aan de derde meting van de monitor hebben gemiddeld 9,6 ve-locaties (SD = 18,3). Er zijn kleine aanbieders met maar één ve-locatie, maar ook een enkele grote landelijke ve-aanbieder met 126 ve-locaties in 70 gemeenten. De ve-aanbieders hebben een ve-aanbod in gemiddeld 2,5 gemeenten (SD = 5,4), met een minimum van één en een maximum van 70 gemeenten.

Ve-aanbieders met een ve-aanbod in meerdere gemeenten is gevraagd de vragenlijst in te vullen voor de gemeente waar ze de meeste ve-locaties hebben, of waar ze het meest bekend zijn met het goab-/ve-beleid. De antwoorden hebben betrekking op ve-aanbieders die minimaal één en maximaal 51 ve-locaties in deze gemeente hebben, met een gemiddelde van 5,7 ve-locaties in één gemeente (SD = 8,0). De gegevens van deze ve-aanbieders hebben betrekking op in totaal 1.384 ve-locaties in Nederland. Tevens is

gevraagd naar het aantal ve-groepen binnen deze gemeente. Het betreft in totaal 2.009 ve-groepen ($M = 8,3$; $SD = 14,1$), met een minimum van één en een maximum van 133 ve-groepen ($n=242$).

Tot slot is gevraagd naar de aantallen doelgroeppeuters (peuters met een indicatie) van deze ve-aanbieders binnen deze gemeente. Het betreft hier aantallen doelgroepkinderen volgens de doelgroepdefinitie en -criteria van de gemeente. Er zijn ve-aanbieders met één doelgroeppeuter (minimum), maar ook een ve-aanbieder met 1.000 doelgroeppeuters (maximum), met een gemiddelde van 57,6 doelgroeppeuters ($SD = 118,2$) over alle ve-aanbieders ($n=241$). Opgeteld bieden ze brede ontwikkelingsstimulering aan 13.883 doelgroeppeuters van 2,5 tot 4 jaar. Op basis van de landelijke gewichtenregeling telt Nederland 35.940 (van de 254.835 peuters) doelgroeppeuters in totaal (teldatum 1 oktober 2020).¹⁸ Hierbij wordt opgemerkt dat het aantal doelgroeppeuters op basis van de gemeentelijke indicatiestelling en het aantal doelgroeppeuters op basis van de landelijke gewichten-regeling niet volledig hoeft samen te vallen, omdat gemeenten hun eigen doelgroepcriteria hanteren.

2.3 Analyses

Er zijn beschrijvende analyses uitgevoerd op de vragenlijstgegevens van de gemeenten en ve-aanbieders afzonderlijk. Beschreven worden overeenkomsten en verschillen tussen gemeenten onderling en tussen ve-aanbieders onderling in de (voorbereidingen op de) inzet van de pedagogisch beleidsmedewerkers in de ve.¹⁹

Hierbij zijn steeds verdiepende analyses uitgevoerd naar de drie eerdergenoemde achtergrondkenmerken van gemeenten: 1) gemeentegrootte, 2) verstedelijkingsgraad en 3) verandering in het goab-budget. Dit is gedaan om te kijken of deze achtergrondkenmerken van gemeenten van invloed zijn op beleid en praktijk. Een gemeente die vergeleken met 2018 fors minder goab-budget krijgt, maakt mogelijk andere keuzen binnen het beleid dan gemeenten die er fors op vooruit gaan. Dit kan doorwerken in de praktijk van ve bij de aanbieders.

De wijze waarop de data van de gemeenten worden geanalyseerd komt grotendeels overeen met de wijze waarop we de data van de ve-aanbieders analyseren. Ook hier wordt steeds gekeken naar drie relevante achtergrondkenmerken: 1) gemeentegrootte, 2) omvang organisatie en 3) type organisatie. Zo kan bijvoorbeeld aan het licht komen of grotere gemeenten vaker op tijd klaar zijn met de invoering van de pedagogisch beleidsmedewerker in de ve dan kleinere gemeenten. Overal waar beleidsrelevante verschillen zijn gevonden in de gegevens worden deze gerapporteerd.

Voor de goede orde: we hebben in principe de beschikking over twee aparte steekproeven. Een steekproef van gemeenten en een steekproef van ve-aanbieders. In de dataset komt het voor dat er gemeenten hebben meegedaan aan de derde meting van de monitor

¹⁸ <https://dashboards.cbs.nl/v3/onderwijsachterstanden/>

¹⁹ Omdat de responsgroepen gemeenten en ve-aanbieders – afgemeten aan de genoemde relevante achtergrondkenmerken – een (tamelijk) goede afspiegeling vormen van de doelpopulaties, is er geen noodzaak om non-responsonderzoek uit te voeren. Niettemin kan er niet worden uitgesloten dat er andere kenmerken zijn die niet zijn ingesloten en gerelateerd zijn aan bijvoorbeeld implementatietempo. Bij de laatste meting in het najaar van 2022 wordt hier meer zekerheid over verkregen.

waarvan er geen ve-aanbieders hebben meegedaan. Maar het omgekeerde komt ook voor. Ook kunnen er meer ve-aanbieders per gemeente in de steekproef zitten, waardoor deze gegevens iets zwaarder meewegen in de bevindingen. Dit biedt gedeeltelijk een verklaring voor het feit dat er soms (kleine) verschillen voorkomen tussen de gegevens van de gemeenten en de gegevens van de ve-aanbieders.

3. De (voorbereidingen op de) inzet van de pedagogisch beleidsmedewerker in de voorschoolse educatie

In dit inhoudelijke resultatenhoofdstuk is aandacht voor de (voorbereidingen op de) inzet van de pedagogisch beleidsmedewerker in de ve, welke vanaf 1 januari 2022 wettelijk verplicht is. Dit is bedoeld als een kwaliteitsverhogende maatregel, mits rol(len) en taken van de pedagogisch beleidsmedewerker in de ve naar behoren worden ingevuld.

Volgens de Wet IKK (Innovatie Kwaliteit Kinderopvang) is het al vanaf 1 januari 2019 verplicht een pedagogisch beleidsmedewerker / coach in te zetten in de (reguliere) kinderopvang. De pedagogisch beleidsmedewerker in de ve betreft mogelijk een en dezelfde medewerker, maar wel met een aanvullende urennorm vanuit het goab/ve-beleid: (minimaal) 10 uur per doelgroepeuter per jaar als pedagogisch beleidsmedewerker of coach ter verbetering van de kwaliteit van het ve-aanbod. Gemeenten krijgen hiervoor van het Rijk middelen als onderdeel van het gemeentelijk onderwijsachterstandenbeleid (goab).

In dit hoofdstuk komt zowel het perspectief van de gemeenten als het perspectief van de ve-aanbieders aan bod. De resultaten hebben betrekking op gegevens van maximaal 246 gemeenten en 242 ve-aanbieders (met in totaal 1.348 ve-locaties). De meeste bevindingen worden zo weergegeven in tabellen dat meteen duidelijk wordt of er verschillen zijn naar de grootte van de gemeente, één van de achtergrondkenmerken waarnaar is gekeken. Wanneer uit de aanvullende analyses naar de overige relevante achtergrondkenmerken van gemeenten (verstedelijingsgraad en verandering in goab-budget) en ve-aanbieders (omvang van organisatie en type organisatie) interessante resultaten komen, dan besteden we hier aandacht aan in de lopende tekst.²⁰ In diverse tekstboxen is aanvullende informatie van gemeenten en ve-aanbieders opgenomen. Deze informatie betreft soms een toelichting op de cijfers, dan weer een citaat ter verduidelijking van beleid en praktijk van ve. Daarmee wordt 'het verhaal achter de cijfers' verteld.

Paragraaf 3.1 beschrijft of gemeenten en/of ve-aanbieders ten tijde van deze meting (eind 2021) al pedagogisch beleidsmedewerkers in de ve hebben aangesteld. Vervolgens komt aan bod op welke schaal en hoe de pedagogisch beleidsmedewerker in de ve per 1 januari 2022 wordt ingezet (paragraaf 3.2). De ondersteuningsbehoeften van gemeenten en ve-aanbieders bij de (voorbereidingen op de) invoering van de pedagogisch beleidsmedewerker in de ve staan centraal in paragraaf 3.3. Paragraaf 3.4 richt zich op de financiën en afspraken die er zijn omtrent de inzet van de pedagogisch beleidsmedewerker in de ve. Zijn er bijvoorbeeld extra opleidingseisen van kracht? Slotparagraaf 3.5 belicht de implementatiefase van de (voorbereidingen op de) inzet van de pedagogisch beleidsmedewerker in de ve.

²⁰ Voor gemeenten zijn naar verstedelijingsgraad geen systematische of interpreteerbare verschillen te rapporteren. Voor ve-aanbieders zijn er slechts een paar verschillen gevonden naar omvang en type organisatie. Gemeentegrootte is voor beide actorgroepen veruit het meest relevante achtergrondkenmerk.

3.1 De subsidiëring van de pedagogisch beleidsmedewerker in de voorschoolse educatie

Gemeenten

De gemeenten is gevraagd of zij momenteel (eind 2021) al één of meerdere pedagogisch beleidsmedewerkers in de ve subsidiëren die worden ingezet volgens de eisen die gaan gelden per 1 januari 2022.

Tabel 3.1 Subsidiëring van de pbm'er in de ve naar gemeentegrootte (n=246)

Gemeentegrootte	G4 (n=4)	G40 (n=28)	G-overig (n=214)	Totaal
Ja	4 (100%)	14 (50%)	71 (33%)	89 (36%)
Nee	0 (0%)	14 (50%)	143 (67%)	157 (64%)

Ruim een derde van de gemeenten (36%) subsidieert ten tijde van deze meting (eind 2021) al een pedagogisch beleidsmedewerker in de ve, waarbij het opvalt dat de grotere gemeenten hierin verder zijn gevorderd dan de kleine gemeenten. De gehele G4 (100%) subsidieert al de pedagogisch beleidsmedewerker in de ve, maar dit geldt voor de helft (50%) van de G40 en een derde (33%) van de G-overig.

Indien gemeenten de pedagogisch beleidsmedewerker in de ve al hebben ingevoerd, is gevraagd op hoeveel ve-locaties deze functionarissen momenteel al actief zijn.

Tabel 3.2 Schaal waarop de pbm'er in de ve wordt ingezet naar gemeentegrootte (n=89)

Gemeentegrootte	G4 (n=4)	G40 (n=14)	G-overig (n=71)	Totaal
Op alle ve-locaties (100%)	2 (50%)	11 (79%)	42 (59%)	55 (62%)
Op meer dan de helft van de ve-locaties (50-100%)	1 (25%)	1 (7%)	15 (21%)	17 (19%)
Op de helft van de ve-locaties (50%)	0 (0%)	0 (0%)	3 (4%)	3 (3%)
Op minder dan de helft van de ve-locaties (0-50%)	0 (0%)	0 (0%)	2 (3%)	2 (2%)
Weet niet / geen zicht op	1 (25%)	2 (14%)	9 (13%)	12 (14%)

Binnen de gemeenten die de pedagogisch beleidsmedewerker in de ve beleidsmatig gezien al hebben ingevoerd, hebben nog niet alle ve-aanbieders ook daadwerkelijk al een pedagogisch beleidsmedewerker in de ve. Ook hier geldt dat er vooral binnen de kleinere gemeenten nog ve-aanbieders zijn die dit nog moeten regelen.

Indien gemeenten eind 2021 nog geen pedagogisch beleidsmedewerkers in de ve hadden, luidde de vervolgvraag: Denkt u dat uw gemeente per 1 januari 2022 op alle ve-locaties tegemoet kan komen aan de wettelijke eisen rondom de inzet van de pedagogisch beleidsmedewerker in de ve?

Tabel 3.3 Per 1 januari 2022 voldoen aan wettelijke eisen rondom de inzet van de pbm'er in de ve naar gemeentegrootte (n=157)

Gemeentegrootte	G4 (n=0)	G40 (n=14)	G-overig (n=143)	Totaal
Ja	0 (0%)	13 (93%)	134 (94%)	147 (94%)
Nee	0 (0%)	0 (0%)	3 (2%)	3 (2%)
Weet nog niet	0 (0%)	1 (7%)	6 (4%)	7 (5%)

Veruit de meeste gemeenten zijn positief, en denken dat ze per 1 januari 2022 kunnen voldoen aan de wettelijke eisen (94%). Alleen een enkele grote gemeente uit de G40 en een paar kleine gemeenten uit de G-overig denken dat ze niet op tijd klaar zijn of twijfelen hieraan.

Ve-aanbieders

Ook aan de ve-aanbieders is de vraag voorgelegd of ze al een of meerdere pedagogisch beleidsmedewerker in de ve krijgen gesubsidieerd volgens de wettelijke eisen vanaf 1 januari 2022. Nadrukkelijk is gesteld dat het gaat om extra uren boven op de uren vanwege IKK.

Tabel 3.4 Subsiëring van de pbm'er in de ve naar gemeentegrootte (n=239)

Gemeentegrootte	G4 (n=26)	G40 (n=49)	G-overig (n=164)	Totaal
Ja	25 (96%)	38 (78%)	119 (73%)	182 (76%)
Nee	1 (4%)	11 (22%)	45 (27%)	57 (24%)

Ruim drie kwart (76%) van de ve-aanbieders zegt dat ze de pedagogisch beleidsmedewerker in de ve al gesubsidieerd krijgen. Ve-aanbieders uit de G4 en G40 zeggen dit nog vaker, respectievelijk 96 en 78 procent.

Indien ve-aanbieders de pedagogisch beleidsmedewerker in de ve al gesubsidieerd krijgen, is gevraagd op hoeveel ve-locaties momenteel deze functionarissen al actief zijn.

Tabel 3.5 Schaal waarop de pbm'er in de ve wordt ingezet naar gemeentegrootte (n=180)

Gemeentegrootte	G4 (n=25)	G40 (n=38)	G-overig (n=117)	Totaal
Op al onze ve-locaties (100%)	22 (88%)	32 (84%)	99 (85%)	153 (85%)
Op meer dan de helft van onze ve-locaties (50-100%)	1 (4%)	1 (3%)	6 (5%)	8 (4%)
Op de helft van onze ve-locaties (50%)	0 (0%)	2 (5%)	0 (0%)	2 (1%)
Op minder dan de helft van onze ve-locaties (0-50%)	0 (0%)	3 (8%)	7 (6%)	10 (6%)
Weet niet / geen zicht op	2 (8%)	0 (0%)	5 (4%)	7 (4%)

Veruit de meeste ve-aanbieders (85%) uit de G4, G40 en G-overig geven te kennen dat ze op al hun ve-locaties een pedagogisch beleidsmedewerker in de ve hebben. Bij zo'n 15 procent van de ve-aanbieders is dit nog niet op alle ve-locaties geregeld, maar bij een aantal ve-aanbieders is dit ook onbekend.

Ve-aanbieders die kenbaar hebben gemaakt nog geen pedagogisch beleidsmedewerker in de ve te hebben, is de vraag voorgelegd of ze denken per 1 januari 2022 wel op al hun ve-locaties tegemoet te kunnen komen aan de wettelijke eisen rondom de inzet van de pedagogisch beleidsmedewerker in de ve. In tabel 3.6 staat dat een ruime meerderheid (83%) van de ve-aanbieders verwacht op tijd klaar te zijn. Bij een groepje ve-aanbieders uit de G40 en G-overig is duidelijk dat ze dit niet op tijd redden of er aan twijfelen op tijd klaar te zijn.

Tabel 3.6 Tegemoet komen aan wettelijke eisen rondom de inzet van de pbm'er in de ve naar gemeentegrootte (n=57)

Gemeentegrootte	G4 (n=1)	G40 (n=11)	G-overig (n=45)	Totaal
Ja	1 (100%)	8 (73%)	38 (84%)	47 (83%)
Nee	0 (0%)	1 (9%)	2 (5%)	3 (5%)
Weet nog niet	0 (0%)	2 (18%)	5 (11%)	7 (12%)

3.2 De inzet van de pedagogisch beleidsmedewerker in de voorschoolse educatie per 1 januari 2022

Gemeenten

De eerste vraag was: Op hoeveel ve-locaties in de gemeente zijn er per 1 januari 2022 pedagogisch beleidsmedewerkers in de ve volgens de nieuwe eisen per 2022?

Tabel 3.7 Aanwezigheid van de pbm'er in de ve per 1 januari 2022 naar gemeentegrootte (n=246)

Gemeentegrootte	G4 (n=4)	G40 (n=28)	G-overig (n=214)	Totaal
Op alle ve-locaties (100%)	4 (100%)	25 (89%)	189 (88%)	218 (89%)
Op meer dan de helft van de ve-locaties (50-100%)	0 (0%)	1 (4%)	11 (5%)	12 (5%)
Op de helft van de ve-locaties (50%)	0 (0%)	0 (0%)	1 (1%)	1 (0%)
Op minder dan de helft van de ve-locaties (0-50%)	0 (0%)	1 (4%)	3 (1%)	4 (2%)
Weet niet / geen zicht op	0 (0%)	1 (4%)	10 (5%)	11 (5%)

Naar eigen zeggen hebben in ongeveer negen op de tien gemeenten (89%) alle ve-locaties op 1 januari 2022 een pedagogisch beleidsmedewerker in de ve conform de wettelijke eisen. De voltallige G4 denkt dat al hun ve-locaties dit heeft geregeld, binnen de G40 en G-overig zijn er enige reserves: zij houden er rekening mee dat nog niet alle ve-locaties aan deze nieuwe wettelijke eis tegemoet kunnen komen.

Gemeenten die aangeven niet tijdig op alle ve-locaties een pedagogisch beleidsmedewerker in de ve te hebben, is gevraagd waarom dit naar verwachting niet lukt. Zie tabel 3.8 voor de antwoorden.

Tabel 3.8 Redenen voor het niet tijdig invoeren van de pbm'er in de ve (n=28) (meerdere antwoorden mogelijk)

	Aantal (%)
We zijn daarbij afhankelijk van het invoeringstraject vanuit de aanbieder	14 (50%)
Krapte van geschikt personeel op de arbeidsmarkt	9 (32%)
Te weinig financiële middelen bij gemeente	4 (14%)
Andere zaken hebben op dit moment hogere prioriteit	3 (11%)
Extra kosten (bijv. scholing, salaris) voor de organisatie	3 (11%)
Anders, nl.	7 (25%)

De meest genoemde antwoorden zijn afhankelijkheid van het invoeringstraject van de aanbieder (50%) en krapte van geschikt personeel op de arbeidsmarkt (32%). Onder 'anders' genoemde redenen zijn het ontbreken van overzicht door personeelsproblemen bij zowel ve-aanbieders als gemeente, kleine ve-aanbieders, en de personele capaciteit van de gemeente.

We vroegen de gemeenten kort hun antwoord toe te lichten. In lijn met tabel 3.8 geeft het grootste deel hiervan aan afhankelijk te zijn van de ve-aanbieders en dat die kampen met tekorten van personeel op de arbeidsmarkt. Gemeenten vermoeden dat het kleinere ve-aanbieders misschien niet op tijd gaat lukken. Bij een enkele gemeente spelen ook andere zaken een rol, zoals beperkte gemeentelijke financiën en de hoeveelheid doelgroepkinderen.

“Aanpassingen in de verordening om de subsidiëring van de pedagogisch beleidsmedewerker in de ve mogelijk te maken zijn gedaan. Echter is het aan de aanbieders om deze nieuwe functie te beleggen en gezien de krappe arbeidsmarkt momenteel zou het kunnen dat per 1 januari 2022 niet op elke locatie een pedagogisch beleidsmedewerker in de ve wordt ingezet.”

Gemeente uit G40, verstedelijking van 500 - 1.000, minder dan 150% budget

“De locaties die de pedagogisch beleidsmedewerker in de ve nog niet rond hebben, zijn kleine locaties waarbij het zoeken is wie de invulling ervan gaat doen. De pedagogisch beleidsmedewerker vanuit IKK is veelal ook de eigenaar; ze willen graag de functie van pedagogisch beleidsmedewerker in de ve bij een medewerker beleggen om spreiding van kennis te regelen. Dit is nog zoeken voor de kleinere organisaties met ve-aanbod.”

Gemeente uit G-overig, verstedelijking van <250, meer dan 150% budget

Aanvullend is gevraagd naar de verwachte invoeringsdatum:

Tabel 3.9 Verwachte invoeringsdatum van de pbm’er in de ve (n=28)

	Aantal (%)
30-11-2021	1 (4%)
01-01-2022	6 (21%)
30-01-2022	2 (7%)
31-01-2022	1 (4%)
01-02-2022	3 (11%)
01-03-2022	3 (11%)
01-04-2022	1 (4%)
01-05-2022	1 (4%)
01-06-2022	3 (11%)
01-07-2022	3 (11%)
01-08-2022	1 (4%)
29-08-2022	1 (4%)
31-12-2022	1 (4%)
01-01-2023	1 (4%)

Gemeenten die naar verwachting niet per 1 januari 2022 op alle ve-locaties een pedagogisch beleidsmedewerker in de ve hebben geregeld, verwachten dat dit in de loop van 2022 wel het geval zijn. Een enkele gemeente denkt een jaar extra tijd nog te hebben.

Ve-aanbieders

Dezelfde serie vragen is ook voorgelegd aan de ve-aanbieders. Valt het beeld samen met de gemeenten?

Tabel 3.10 Aanwezigheid van de pbm'er in de ve per 1 januari 2022 naar gemeentegrootte (n=240)

Gemeentegrootte	G4 (n=25)	G40 (n=50)	G-overig (n=165)	Totaal
Op alle ve-locaties (100%)	25 (100%)	47 (94%)	153 (93%)	225 (94%)
Op meer dan de helft van de ve-locaties (50-100%)	0 (0%)	1 (2%)	5 (3%)	6 (3%)
Op de helft van de ve-locaties (50%)	0 (0%)	1 (2%)	2 (1%)	3 (1%)
Op minder dan de helft van de ve-locaties (0-50%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)
Weet niet / geen zicht op	0 (0%)	1 (2%)	5 (3%)	6 (3%)

Het is duidelijk dat het overgrote deel van de ve-aanbieders verwacht per 1 januari 2022 de wettelijk vereiste pedagogische beleidsmedewerkers ingezet te hebben op al hun locaties (94%). Dit komt overeen met het beeld van de gemeenten. De ve-aanbieders lijken op dit punt zelfs nog iets optimistischer te zijn dan de gemeenten (94% versus 89%).

In het geval dat het ve-aanbieders niet lukt om op tijd op alle ve-locaties aan de nieuwe wettelijke eisen te voldoen, is gevraagd naar de redenen.

Tabel 3.11 Redenen voor het niet tijdig invoeren van de pbm'er in de ve (n=17) (meerdere antwoorden mogelijk)

	Aantal (%)
Krapte van geschikt personeel op de arbeidsmarkt	6 (35%)
Andere zaken hebben op dit moment hogere prioriteit	3 (18%)
Extra kosten (bijv. scholing, salaris) voor de organisatie	3 (18%)
Geen geschikte interne kandida(a)t(en)	2 (12%)
Te weinig financiële middelen bij gemeente	1 (6%)
We zijn daarbij afhankelijk van het invoeringstraject vanuit de gemeente	0 (0%)
Anders, nl.	5 (29%)

Bij de ve-aanbieders speelt vooral de krapte op de arbeidsmarkt een rol bij het vinden van geschikt personeel voor de functie van pedagogisch beleidsmedewerker in de ve (35%). Verder spelen ook andere zaken met hoge prioriteit (18%) en extra kosten voor de organisatie mee (eveneens 18%). Met name de ve-aanbieders binnen de G40 lijken andere zaken prioriteit te hebben (33%). Lokale en not-for profit kinderopvangorganisaties lijken meer moeite hebben met krapte op de arbeidsmarkt (43% in beide gevallen).

Aanvullende reacties ('anders') laten onder meer zien dat de betreffende ve-aanbieders actief bezig zijn de pedagogisch beleidsmedewerkers in de ve op locatie in te zetten, maar dat er nog geschikte medewerkers geworven of getraind moeten worden.

"Er is momenteel nauwelijks personeel te vinden, we kunnen deels intern deze ve-coach invullen, maar voor nu is nog niet duidelijk of dit voor alle drie onze locaties lukt."

Ve-aanbieder uit G-overig, not-for profit, lokale kinderopvangorganisatie

"We zijn bezig met de opleiding pedagogisch coach ve. Op 18 januari 2022 hebben we onze laatste bijeenkomst, daarna nog een afsluitend stuk inleveren. Als dat klaar is, zijn we met twee personen pedagogisch coach ve."

Ve-aanbieder uit G-overig, profit, lokale kinderopvangorganisatie

Ve-aanbieders die het niet lukt om per 1 januari 2022 overal een pedagogisch beleidsmedewerker in de ve te hebben, is gevraagd op welke datum ze verwachten dit wel te hebben gerealiseerd. Zoals te zien in tabel 3.12 liggen de momenten zeer uiteen, maar bevindt het overgrote deel van de momenten waarop men verwacht de pedagogisch beleidsmedewerker in de ve in te kunnen zetten, in de eerste helft van 2022.

Tabel 3.12 Verwachte invoeringsdatum van de pbm'er in de ve (n=15)

	Aantal (%)
06-12-2021	1 (7%)
30-12-2021	1 (7%)
01-01-2022	1 (7%)
03-01-2022	2 (13%)
10-01-2022	1 (7%)
30-01-2022	1 (7%)
01-02-2022	1 (7%)
01-03-2022	1 (7%)
31-03-2022	1 (7%)
30-04-2022	1 (7%)
25-05-2022	1 (7%)
01-08-2022	1 (7%)
01-09-2022	1 (%)

3.3 Ondersteuningsbehoeften

De inzet van de pedagogisch beleidsmedewerker in de ve vraagt de nodige voorbereiding. Wie gaat deze functie vervullen, wat wordt het takenpakket? Het is denkbaar dat gemeenten en ve-aanbieders hierbij ondersteuning kunnen gebruiken. Zo ja, op welke gebieden?

Gemeenten

Gemeenten is gevraagd naar hun ondersteuningsbehoeften. Ruim driekwart (78%) van de gemeenten heeft geen ondersteuning meer nodig. Een kleine groep gemeenten van 22 procent noemt diverse ondersteuningsbehoeften.

Tabel 3.13 Ondersteuningsbehoeften bij invoering van de pbm'er in de ve (n=246) (meerdere antwoorden mogelijk)

	Aantal (%)
Nee, we hebben geen ondersteuning (meer) nodig	192 (78%)
Ja, op het gebied van bijdragen aan kwaliteitsverbetering bij ve	26 (11%)
Ja, op het gebied van rol, taken en werkzaamheden	18 (7%)
Ja, op het gebied van personele inzet (bijv. combinatiefunctie over verhouding tot pbm'er Wet IKK)	14 (6%)
Ja, op het gebied van inschaling en salariëring	12 (5%)
Ja, op het gebied van het opleidingsniveau en (aanvullende) scholing	11 (5%)
Ja, op het gebied van de wettelijke urennorm voor de inzet	6 (2%)
Anders, nl.	25 (10%)

Naast de mogelijke antwoorden noemden de gemeenten bij 'anders' ook aanvullende ondersteuningsbehoeften, namelijk het verkrijgen van (aanvullende) informatie, procesbegeleiding in het kader van financiering/subsidie, versterken van de zorgstructuur en meer budget van het Rijk.

Ve-aanbieders

Hebben ve-aanbieders behoefte aan ondersteuning bij de inzet van de pedagogisch beleidsmedewerker in de ve?

Tabel 3.14 Ondersteuningsbehoeften bij invoering van de pbm'er in de ve (n=242) (meerdere antwoorden mogelijk)

	Aantal (%)
Nee, we hebben geen ondersteuning (meer) nodig	164 (68%)
Ja, op het gebied van rol, taken en werkzaamheden	40 (17%)
Ja, op het gebied van bijdragen aan kwaliteitsverbetering bij ve	39 (16%)
Ja, op het gebied van het opleidingsniveau en (aanvullende) scholing	24 (10%)
Ja, op het gebied van personele inzet (bijv. combinatiefunctie over verhouding tot pbm'er Wet IKK)	22 (9%)
Ja, op het gebied van de wettelijke urennorm voor de inzet	13 (5%)
Ja, op het gebied van inschaling en salariëring	12 (5%)
Anders, nl.	11 (5%)

Ruim twee derde van de ve-aanbieders (68%) zegt geen behoefte te hebben aan ondersteuning. Met name de landelijke ve-aanbieders geven aan geen enkele ondersteuning (meer) nodig te hebben (100%). De groep ve-aanbieders die wel ondersteuningsbehoeften heeft (32%), noemt verschillende gebieden, waarvan ondersteuning op het gebied van rol, taken en werkzaamheden en bijdragen aan kwaliteitsverbetering bij ve het meest vaak worden genoemd (respectievelijk 17% en 16%).

Ve-aanbieders die andere ondersteuningsbehoeften hebben opgegeven, noemen hier opnieuw dat het een uitdaging is om geschikte nieuwe medewerkers te vinden, of dat het tijd kost bestaande medewerkers op te leiden. Daarnaast lijken enkele ve-aanbieders wat duidelijkheid te missen over de kwalificering van de pedagogische beleidsmedewerker in de ve.

“Wij gaan een externe ve-coach inhuren, aangezien een aantal medewerkers in opleiding is en er een krapte is op de arbeidsmarkt.”

Ve-aanbieder uit G40, not-for profit, lokale kinderopvangorganisatie

“Behoeftte aan een format om inzet volgens wetgeving/eisen GGD goed te beschrijven.”

Ve-aanbieder uit G-overig, not-for profit, lokale kinderopvangorganisatie

3.4 Financiering en afspraken

De volgende vragen gaan over de financiering van de inzet van de pedagogisch beleidsmedewerker in de ve. Gevraagd is naar de toekomstige situatie per 1 januari 2022, de datum waarop alle gemeenten en ve-aanbieders verplicht zijn pedagogisch beleidsmedewerkers in de ve volgens een gegeven urennorm in te zetten.

Gemeenten

Verlenen gemeenten vanaf 1 januari 2022 subsidie aan ve-aanbieders voor de inzet van de pedagogisch beleidsmedewerker in de ve?

Tabel 3.15 Subsidie voor de inzet van de pbm'er in de ve per 1 januari 2022 naar gemeentegrootte (n=246)

Gemeentegrootte	G4 (n=4)	G40 (n=28)	G-overig (n=214)	Totaal
Nee, aanbieders betalen de kosten van de inzet van de pbm'er in de ve zelf	0 (0%)	0 (0%)	7 (3%)	7 (3%)
Ja, dit is opgenomen in de ve-subsidie	3 (75%)	12 (43%)	93 (44%)	108 (44%)
Ja, er is naast de reguliere ve-subsidie aparte subsidie voor de inzet van de pbm'er in de ve	1 (25%)	14 (50%)	90 (42%)	105 (43%)
Nee, de gemeente betaalt de inzet van de pbm'er in de ve op een andere manier (bijv. pbm'ers inhuren via een centrale organisatie of expertisecentrum)	0 (0%)	0 (0%)	2 (1%)	2 (1%)
Nog niet bekend	0 (0%)	0 (0%)	5 (2%)	5 (2%)
Anders, nl.	0 (0%)	2 (7%)	17 (8%)	19 (8%)

87% van de gemeenten geeft per 1 januari 2022 de ve-aanbieders subsidie voor de inzet van de pedagogisch beleidsmedewerker in de ve, binnen de bestaande ve-subsidie of middels een aanvullende subsidie. In de G4 is dit 100 procent en in de G40 is dit 93 procent. In de G-overig wordt het laagste percentage aangetroffen: 86%.

Alleen binnen een klein aantal gemeenten uit G-overig (3%) komt het voor dat ve-aanbieders zelf de kosten van de inzet van de pedagogisch beleidsmedewerker in de ve zelf dragen. Ook komt het in een paar kleinere gemeenten voor dat de gemeente op een andere manier de kosten van de inzet van de pedagogisch beleidsmedewerker in de ve betaalt (1%).

Naast de mogelijke antwoordcategorieën, geven gemeenten bij 'anders' aan onder meer geen subsidie meer te verlenen, maar een tegemoetkoming op grond van een verordening. Anderen werken middels aanbesteding met een uurtarief, of werken met een combinatie van de gegeven antwoordcategorieën.

De vervolgvraag luidde: Worden op alle ve-locaties en/of ve-groepen in de gemeente de pedagogisch beleidsmedewerker in de ve dezelfde wijze ingezet? Gemeenten is gevraagd het best passende antwoord te kiezen.

Tabel 3.16 Inzetwijze van de pbm'er in de ve naar gemeentegrootte (n=246)

Gemeentegrootte	G4 (n=4)	G40 (n=28)	G-overig (n=214)	Totaal
Ja, we hebben één model voor al onze ve-locaties / ve-groepen	0 (0%)	13 (46%)	80 (37%)	93 (38%)
Nee, we hebben verschillende modellen (flexibiliteit en maatwerk per ve-locatie / ve-groep)	4 (4%)	11 (39%)	89 (42%)	104 (43%)
Nog niet bekend	0 (0%)	4 (14%)	45 (21%)	49 (20%)

Ruim een derde van de gemeenten (38%) zegt één model te hanteren voor de inzet van de pedagogisch beleidsmedewerker van de ve. Een groter deel (43%) van de gemeenten hanteert verschillende modellen naast elkaar, om lokaal maatwerk en flexibiliteit in de

uitvoering te kunnen bieden aan de ve-aanbieders. Bij één op de vijf gemeenten (20%) is nog niet bekend of er één model of diverse modellen naast elkaar komen.

Daarna vroegen we gemeenten over welke aspecten er gemeentebrede afspraken zijn gemaakt met de ve-aanbieders bij de inzet van de pedagogisch beleidsmedewerker in de ve.

Tabel 3.17 Gemeentebrede afspraken over de inzet van de pbm'er in de ve naar gemeentegrootte (n=246) (meerdere antwoorden mogelijk)

Gemeentegrootte	G4 (n=4)	G40 (n=28)	G-overig (n=214)	Totaal
Geen, de ve-aanbieders bepalen de inzet	2 (50%)	12 (43%)	87 (41%)	101 (41%)
De taken die de pbm'er in de ve uitvoert (uitvoering van kwaliteitsverhogende beleidsmaatregelen en/of coachen pedagogisch medewerkers)	3 (75%)	10 (36%)	71 (33%)	84 (34%)
(Minimale) Opleidingseisen bij de inzet van de pbm'er in de ve	2 (50%)	9 (32%)	55 (26%)	66 (27%)
De omvang van de inzet in uren per groep van de pbm'er in de ve	1 (25%)	9 (32%)	52 (24%)	62 (25%)
Aan welke kwaliteitsaspecten de pbm'er in de ve werkt	1 (25%)	7 (25%)	38 (18%)	46 (19%)
Nog niet bekend	0 (0%)	2 (7%)	29 (14%)	31 (13%)
Anders, nl.	1 (25%)	7 (25%)	38 (18%)	46 (19%)

Ruim vier op de 10 gemeenten (41%) geven de ve-aanbieders alle vrijheid bij het bepalen van de inzet van de pedagogisch beleidsmedewerker in de ve. De meeste gemeenten maken duidelijk wel gemeentebrede afspraken te hebben gemaakt met het veld. Vooral op het gebied van de taken (34%), de (minimale) opleidingseisen (27%) en de ureninzet van de pedagogisch beleidsmedewerker in de ve (25%).

In de categorie 'anders' geven verschillende gemeenten aan dat de ve-aanbieders de inzet mogen bepalen, maar de gemeente dient wel akkoord te geven of deze moet wel voldoen aan de gestelde voorwaarden of wettelijke eisen. Er zijn ook gemeenten waarbij de ve-aanbieders vrij worden gelaten maar er wel (periodiek) overleg gepland staat over de inzet, bijvoorbeeld in een ve-werkgroep. Bij een aantal gemeenten zal de komende periode aan nadere afspraken worden gewerkt.

De gemeenten die een extra eis noemen, geven bijvoorbeeld aan dat de ve-coach dient deel te nemen aan de (door de gemeente) georganiseerde/gefaciliteerde intervisiebijeenkomsten ten behoeve van de kwaliteit van de voorschoolse educatie. Andere voorbeelden zijn het bijdragen aan het versterken van de zorgstructuur ten aanzien van het jonge kind., of verbeteren doorgaande lijn zorgpeuters en ouders richting (speciaal) onderwijs.

Als gemeenten afspraken met ve-aanbieders hebben over de ureninzet per groep, is vervolgens gevraagd naar de gemeentebrede afspraken over het aantal uren dat de pedagogisch beleidsmedewerker in de ve in de praktijk per ve-groep beschikbaar is. Gemeenten is gevraagd het best passende antwoord te kiezen.

Tabel 3.18 Gemeentebrede afspraken over aantal uren beschikbaarheid van pbm'er in de ve per ve-groep naar gemeentegrootte (n=62)

Gemeentegrootte	G4 (n=1)	G40 (n=9)	G-overig (n=52)	Totaal
Dat is per ve-groep verschillend (uren worden naar behoefte ingezet)	0 (0%)	5 (56%)	23 (44%)	28 (45%)
Minder dan 1 uur per week per ve-groep	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)
Ongeveer 1 uur per week per ve-groep	0 (0%)	0 (0%)	2 (4%)	2 (3%)
Ongeveer 2 uur per week per ve-groep	0 (0%)	0 (0%)	2 (4%)	2 (3%)
Ongeveer 3 uur per week per ve-groep	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)
Ongeveer 4 uur per week per ve-groep	0 (0%)	1 (11%)	4 (8%)	5 (8%)
Meer dan 4 uur per week per ve-groep	0 (0%)	1 (11%)	2 (4%)	3 (5%)
Anders, nl.	1 (0%)	2 (22%)	15 (29%)	18 (29%)
Weet niet / geen zicht op	0 (0%)	0 (0%)	4 (8%)	4 (7%)

De meeste gemeenten (45%) zeggen dat de uren van de inzet van de pedagogisch beleidsmedewerker in de ve naar behoefte worden ingezet. Per ve-groep is de ureninzet dus anders.

Naast de gegeven mogelijkheden geven gemeenten aan 4 uur per week per locatie te hebben afgesproken, of meer dan 5 uur per week per groep. Ook geven verschillende gemeenten die 'anders' aankruisten aan 10 uur per doelgroepeuter per jaar te hanteren.

De 28 gemeenten (45%) die hebben geantwoord dat de uren per ve-groep heel verschillend worden ingezet, is gevraagd welke ve-groepen meer uren krijgen toegewezen voor de inzet van de pedagogisch beleidsmedewerker in de ve. Zie tabel 3.19.

Tabel 3.19 Toewijzen meer uren voor de pbm'er in de ve naar gemeentegrootte (n=28)

Gemeentegrootte	G4 (n=0)	G40 (n=5)	G-overig (n=23)	Totaal
Op ve-groepen met meer doelgroepeuters	0 (0%)	3 (60%)	8 (35%)	11 (39%)
Op ve-groepen waar meer kwaliteitsverbetering nodig is	0 (0%)	0 (0%)	2 (9%)	2 (7%)
Weet niet	0 (0%)	2 (40%)	7 (30%)	9 (32%)
Anders, nl.	0 (0%)	0 (0%)	6 (26%)	6 (21%)

Te zien is dat in bijna vier op de 10 gemeenten (39%) op ve-groepen met meer doelgroepeuters meer uren worden ingezet. Het komt veel minder vaak voor onder gemeenten (7%) dat de achterblijvende kwaliteit van ve een reden is om meer uren te legitimeren. Bij 'anders' is met name aangegeven dat dit aan de ve-aanbieder is om dit te bepalen.

Als gemeenten afspraken met ve-aanbieders hebben over de (minimale) opleidingseisen bij de inzet van de pedagogisch beleidsmedewerker in de ve, is gevraagd of het een vereiste is dat een pedagogisch beleidsmedewerker in de ve extra opleiding of scholing heeft gevolgd, zoals vve-scholing en/of opleiding tot coach (zie tabel 3.20).

Tabel 3.20 Extra opleiding of scholing voor de pbm'er in de ve naar gemeentegrootte (n=66)

Gemeentegrootte	G4 (n=2)	G40 (n=9)	G-overig (n=55)	Totaal
Nee	0 (0%)	1 (11%)	18 (33%)	19 (29%)
Ja, we eisen dat een pbm'er in de ve ook vve-scholing heeft gedaan	0 (0%)	6 (67%)	13 (24%)	19 (29%)
Ja, we eisen dat een pbm'er in de ve ook een opleiding tot coach heeft gedaan	0 (0%)	0 (0%)	2 (4%)	2 (3%)
Ja, we eisen dat een pbm'er in de ve vve-scholing én opleiding tot coach heeft gedaan	1 (50%)	1 (11%)	5 (9%)	7 (11%)
Ja, anders, nl.	1 (50%)	1 (11%)	17 (31%)	19 (29%)

Ruim 70 procent van de gemeenten hanteert extra opleiding of scholing als vereiste voor de inzet van de pedagogisch beleidsmedewerker in de ve. Vooral vve-scholing geldt als extra eis (29%).

Bij 'anders' noemden gemeenten (naast de wettelijke eisen) ook andere eisen, zoals hbo geschoold, kennis van en ervaring met vve of coaching, kennis van een kindvolgsysteem. Ook zijn er gemeenten die eisen dat wordt deelgenomen aan de stedelijke professionele leergemeenschap of aan de eigen gemeentebrede training samen met alle instellingen om invulling te gaan geven aan de coachende rol.

Gemeenten die zeggen afspraken te hebben met ve-aanbieders over de taken die de pedagogisch beleidsmedewerker in de ve uitvoert (uitvoering van kwaliteitsverhogende beleidsmaatregelen en/of coachen pedagogisch medewerkers), is gevraagd welke taken dat dan zijn (tabel 3.21).

Afspraken tussen gemeenten en ve-aanbieders over taken van de pedagogisch beleidsmedewerker in de ve hebben het vaakst betrekking op het coachen van individuele en/of teams van pedagogisch medewerker op de ve-groep (82%), gevolgd door afspraken over het verbeteren van de kwaliteit van het ve-aanbod (75%). Andere taken waarover afspraken zijn gemaakt die door meer dan de helft van de gemeenten worden genoemd, zijn samenwerken en afstemmen met externe partijen (59%) en voorbereiden, ontwikkelen en/of invoeren van pedagogisch beleid (55%). Over het ondersteunen en begeleiden van individuele of groepjes kinderen in hun ontwikkeling en ontwikkeling, (praktijk)onderzoek en innovatie (R&D-functie) bestaan nauwelijks afspraken tussen gemeenten en ve-aanbieders (respectievelijk 19% en 13%).

Onder 'anders' genoemde taken zijn onder andere opbrengstgericht werken en verbeteren van de doorgaande lijn naar basisscholen.

Tabel 3.21. Afspraken over taken voor de pbm'er in de ve naar gemeentegrootte (n=83) (meerdere antwoorden mogelijk)

Gemeentegrootte	G4 (n=3)	G40 (n=10)	G-overig (n=70)	Totaal
Coachen van individuele en/of teams van pm'ers op de ve-groep	3 (100%)	10 (100%)	55 (79%)	68 (82%)
Verbeteren van de kwaliteit van het ve-aanbod	3 (100%)	9 (90%)	50 (71%)	62 (75%)
Samenwerken en afstemmen met externe partijen (bijv. overleg met basisonderwijs, sociale wijkteams, vve-overleg met gemeente)	2 (67%)	7 (70%)	40 (57%)	49 (59%)
Voorbereiden, ontwikkelen en/of invoeren van pedagogisch beleid	3 (100%)	9 (90%)	37 (53%)	46 (55%)
Voeren van (kind)besprekingen met pm'ers	2 (67%)	5 (50%)	25 (36%)	32 (39%)
Versterken van de extra ondersteuning voor 'zorgpeuters'	2 (67%)	5 (50%)	25 (36%)	32 (39%)
Opbouwen en onderhouden van contact en communicatie met ouders (bijv. gesprekken over ontwikkeling, zorg)	2 (67%)	4 (40%)	26 (37%)	32 (39%)
Observeren, testen en toetsen van individuele kinderen	2 (67%)	3 (30%)	20 (29%)	25 (30%)
Opzetten en coördineren van kwaliteitscyclus / kwaliteitszorg	2 (67%)	3 (30%)	18 (26%)	23 (28%)
Opleiden, trainen en scholen van de pm'ers	1 (33%)	2 (20%)	16 (23%)	19 (23%)
Beheer van het kindvolgsysteem (bijv. invoeren en analyseren van gegevens en bespreken met team)	2 (67%)	2 (20%)	14 (20%)	18 (22%)
Ondersteunen en begeleiden van individuele of groepjes kinderen in hun ontwikkeling	2 (67%)	1 (10%)	13 (19%)	16 (19%)
Ontwikkeling, (praktijk)onderzoek en innovatie (R&D-functie)	2 (67%)	2 (20%)	7 (10%)	11 (13%)
Anders, nl.	1 (33%)	2 (20%)	12 (17%)	15 (18%)

Tenslotte is gemeenten die afspraken hebben met ve-aanbieders over de kwaliteitsaspecten waaraan de pedagogisch beleidsmedewerker in de ve werkt, gevraagd naar welke kwaliteitsaspecten van ve dat dan zijn. Buiten de onderstaande mogelijkheden om geven gemeenten bij 'anders' aan te werken aan cultuursensitief werken en de totstandkoming en implementatie van het pedagogisch beleid. Ook zeggen verschillende gemeenten aan geen specifieke afspraken te hebben.

Tabel 3.22 Kwaliteitsaspecten waaraan de pbm'er in de ve werkt naar gemeentegrootte (n=46) (meerdere antwoorden mogelijk)

Gemeentegrootte	G4 (n=1)	G40 (n=7)	G-overig (n=37)	Totaal
Competentieontwikkeling van pm'ers (pedagogisch-didactisch handelen)	1 (100%)	7 (100%)	24 (65%)	32 (71%)
Doorgaande lijn met basisonderwijs	1 (100%)	4 (57%)	24 (65%)	29 (64%)
Warme overdracht voor doelgroeppeuters	1 (100%)	5 (71%)	22 (60%)	28 (62%)
Ouderbetrokkenheid (samenwerking en afstemming met ouders)	1 (100%)	5 (71%)	20 (54%)	26 (58%)
Educatieve kwaliteit	1 (100%)	5 (71%)	16 (43%)	22 (49%)
Doelgerichte ontwikkelingsstimulering van kinderen ('opbrengstgericht werken')	1 (100%)	4 (57%)	14 (38%)	19 (42%)
Pedagogisch klimaat	1 (100%)	4 (57%)	14 (38%)	19 (42%)
Vve-methodiek (bijv. aanbod, vernieuwen van thema's)	1 (100%)	2 (69%)	15 (41%)	18 (40%)
Ondersteuningsstructuur, extra ondersteuning, licht preventieve hulpverlening	1 (100%)	4 (57%)	11 (30%)	16 (36%)
Kwaliteitscyclus/-zorg	0 (0%)	5 (71%)	9 (24%)	14 (31%)
Activiteitsaanbod voor (doelgroep)kinderen	1 (100%)	2 (29%)	9 (24%)	12 (27%)
Spel- en ontwikkelingsmateriaal	1 (100%)	1 (14%)	5 (14%)	7 (16%)
Spelverrijking	1 (100%)	1 (14%)	4 (11%)	6 (13%)
Groepsmanagement	1 (100%)	0 (0%)	4 (11%)	5 (11%)
Inrichting van binnen- en/of buitenruimte	1 (100%)	1 (14%)	1 (3%)	3 (7%)
Anders, nl.	0 (0%)	1 (14%)	10 (27%)	11 (24%)

Het is interessant om te zien dat de competentieontwikkeling van pedagogisch medewerkers het meest vaak (71%) wordt genoemd door gemeenten. Andere kwaliteitsaspecten waaraan pedagogisch beleidsmedewerkers in de ve zich betrekkelijk vaak mee bezighouden, betreffen de doorgaande lijn met het basisonderwijs (64%), de warme overdracht van doelgroeppeuters (62%) en de ouderbetrokkenheid (58%). Al deze kwaliteitsaspecten worden door meer dan de helft van de gemeenten aangehaald. Met kwaliteitsaspecten als spel- en ontwikkelingsmateriaal (16%), spelverrijking (13%), groepsmanagement (11%) en inrichting van de binnen- en buitenruimte (7%) houdt de pedagogisch beleidsmedewerker in de ve zich nauwelijks mee bezig, aldus de gemeenten.

Ve-aanbieders

De ve-aanbieders is evenals de gemeenten gevraagd of er via subsidie middelen beschikbaar worden gesteld voor de inzet van de pedagogische beleidsmedewerker in de ve per ingang van 1 januari 2022.

Tabel 3.23 Subsidie voor de inzet van de pbm'er in de ve per 1 januari 2022 naar gemeentegrootte (n=242)

Gemeentegrootte	G4 (n=26)	G40 (n=50)	G-overig (n=166)	Totaal
Nee, we betalen de kosten van de inzet van de pbm'er in de ve zelf	4 (15%)	3 (6%)	28 (17%)	35 (15%)
Ja, dit is opgenomen in de ve-subsidie	17 (65%)	24 (48%)	49 (30%)	90 (37%)
Ja, we krijgen naast de reguliere ve-subsidie aparte subsidie voor de inzet van de pbm'er in de ve	1 (4%)	15 (30%)	59 (36%)	75 (31%)
Nee, de gemeente betaalt de inzet van de pbm'er in de ve op een andere manier (bijv. externe inhuur via een centrale organisatie of expertisecentrum)	1 (4%)	0 (0%)	3 (2%)	4 (2%)
Nog niet bekend	2 (8%)	4 (8%)	21 (13%)	27 (11%)
Anders, nl.	1 (4%)	4 (8%)	6 (4%)	11 (4%)

Ruim twee derde van de ve-aanbieders (68%) krijgt van de gemeenten subsidie voor de inzet van de pedagogisch beleidsmedewerker in de ve, als onderdeel van de standaard ve-subsidie (37%) dan wel in de vorm van een aparte subsidie (31%). Landelijke ve-aanbieders krijgen vaker een aparte subsidie van de gemeente voor de inzet van pedagogisch beleidsmedewerkers in de ve (63%). 15% van de ve-aanbieders betaalt de kosten van de inzet van de pedagogisch beleidsmedewerker in de ve uit eigen zak. Voor een aantal ve-aanbieders (11%) is het nog onbekend of en hoe ze hiervoor subsidie krijgen.

Aanvullend op de bovenstaande mogelijkheden is door de ve-aanbieders genoemd dat er bij sprake van een combinatiefunctie van de pedagogisch beleidsmedewerker in de ve, er een verrekening plaatsvindt uit de middelen van bijvoorbeeld de pedagogische coach of zorgcoördinator. Enkele ve-aanbieders geven daarnaast aan dat de gemeente een bedrag heeft toegezegd maar er nog geen uitsluit is, of dat er nog een overleg met de gemeente gaande is. Ook geldt voor ve aanbieders die werkzaam zijn in verschillende gemeenten, de subsidies per gemeente anders geregeld kunnen zijn.

“Er is toegezegd dat er een bedrag komt, maar dit is nog niet bekend.”

Aanbieder uit G-overig, profit, regionale kinderopvangorganisatie

“Zowel aparte subsidie voor de pedagogisch beleidsmedewerker in de ve, als betaling op een andere manier. Dit is verschillend per gemeente.”

Aanbieder uit G-overig, profit, landelijke kinderopvangorganisatie

Vervolgens is de ve-aanbieders de vraag gesteld of ze op alle ve-locaties en/of ve-groepen de pedagogisch beleidsmedewerker in de ve op dezelfde wijze inzetten. Onderstaande verdelingen zijn grotendeels evenredig tussen profit en non-profit (type kinderopvangorganisatie) en landelijke, regionale en lokale ve-aanbieders (omvang kinderopvangorganisatie).

Tabel 3.24 Inzetwijze van de pbm'er in de ve naar gemeentegrootte (n=240)

Gemeentegrootte	G4 (n=26)	G40 (n=50)	G-overig (n=164)	Totaal
Ja, we hebben één model voor al onze ve-locaties / ve-groepen	20 (77%)	39 (78%)	135 (82%)	194 (81%)
Nee, we hebben verschillende modellen (flexibiliteit en maatwerk per ve-locatie / ve-groep)	5 (19%)	8 (16%)	17 (11%)	30 (13%)
Nog niet bekend	1 (4%)	3 (6%)	12 (7%)	16 (6%)

81 procent van de ve-aanbieders past één model toe bij de inzet van de pedagogisch beleidsmedewerker in de ve, slechts 13 procent heeft diverse modellen naast elkaar om maatwerk te kunnen bieden.

Bij de inzet van de pedagogisch beleidsmedewerker in de ve kunnen verschillende opleidingseisen van kracht zijn. Welke opleidingseisen hanteren de ve-aanbieders?

Tabel 3.25 Opleidingseisen bij de inzet van de pbm'er in de ve naar gemeentegrootte (n=241)

Gemeentegrootte	G4 (n=26)	G40 (n=50)	G-overig (n=165)	Totaal
Mbo 4, zonder aanvullende kwalificaties	0 (0%)	0 (0%)	3 (2%)	3 (1%)
Mbo 4, mét bijv. bewijs van gevolgde opleiding op het terrein van coaching en/of pedagogiek kinderen 0-13 jaar (hbo werk- en denkniveau)	8 (31%)	22 (44%)	51 (31%)	81 (34%)
Associate degree (bijv. ad Pedagogisch Educatief Professional)	2 (8%)	0 (0%)	11 (7%)	13 (5%)
Hbo-diploma (bijv. pabo of hbo Pedagogiek)	13 (50%)	23 (46%)	86 (52%)	122 (51%)
Hbo/universitaire bachelor of (research) master (bijv. Pedagogiek of Orthopedagogiek)	2 (8%)	5 (10%)	9 (6%)	16 (7%)
Weet niet / geen zicht op	1 (4%)	0 (0%)	5 (3%)	6 (3%)

Opvallend is dat de ve-aanbieders in meerderheid (minimaal) opleidingseisen op hbo-niveau vragen, terwijl dat wettelijk geen verplichting is. Landelijke kinderopvang-organisaties hanteren altijd een eis van exclusief hbo-geschoolde pedagogisch beleidsmedewerkers (100%), waar mbo 4 met bewijs van opleiding door regionale (37%) en lokale ve-aanbieders (34%) ook geaccepteerd worden.

Naast scholing is ook onderzocht hoe pedagogisch beleidsmedewerkers in de ve worden ingezet. Allereerst is er gekeken naar welke rollen de pedagogisch beleidsmedewerkers in de ve hebben binnen hun organisatie.

Tabel 3.26 Rol(en) van de pbm'er in de ve naar gemeentegrootte (n=241)

Gemeentegrootte	G4 (n=26)	G40 (n=50)	G-overig (n=165)	Totaal
(Team)Coach van pm'ers op een of meerdere ve-locaties of ve-groepen (boven formatief)	23 (86%)	42 (84%)	141 (86%)	206 (86%)
Beleidsontwikkelaar, -uitvoerder en -evaluator van pedagogisch beleid (boven formatief)	16 (62%)	33 (66%)	111 (67%)	160 (66%)
Ondersteuner of specialist (bijv. (staf)-pedagoog, voorschools intern begeleider, gedragsdeskundige, ve-kwaliteitsmedewerker) binnen onze organisatie (boven formatief)	9 (35%)	22 (44%)	69 (42%)	100 (42%)
Coachende pm'er op de groep ter vervanging van een pm'er (formatief)	11 (42%)	19 (38%)	49 (30%)	79 (33%)
Anders, nl.	3 (12%)	1 (2%)	7 (4%)	11 (5%)

De meest frequente rol is die van (team)coach van pedagogisch medewerkers (boven formatief) (86%), gevolgd door beleidsontwikkelaar, -uitvoerder en -evaluator van pedagogisch beleid (66%) (eveneens boven formatief). Ondersteuner of specialist (boven formatief) en coachende pedagogisch medewerker op de groep ter vervanging van een pedagogisch medewerker (formatief) komt beduidend minder vaak voor: respectievelijk 42% en 33%.

De rol van beleidsontwikkelaar, -uitvoerder en -evaluator van pedagogisch beleid komt minder vaak voor bij landelijke ve-aanbieders dan bij regionale en lokale ve-aanbieders (respectievelijk 38%, 63% en 79%).

Aanvullend op bovenstaande rollen worden onder andere ook vve-begeleider en vve-coördinator genoemd. Als laatste valt het op dat bij sommige ve-aanbieders de rollen van

de pedagogisch beleidsmedewerker in de ve (zoals coach en beleidsontwikkelaar) tussen twee of meerdere beleidsmedewerkers wordt verdeeld.

Pedagogisch beleidsmedewerkers in de ve kunnen hun werkzaamheden combineren met werkzaamheden die voortvloeien uit een andere functie binnen de organisatie. Sommige pedagogisch beleidsmedewerkers in de ve zijn daarnaast bijvoorbeeld ook de locatiemanager. In hoeverre komen combinatiefuncties voor onder pedagogisch beleidsmedewerkers in de ve?

Tabel 3.27 Combinatiefunctie van de pbm'er in de ve naar gemeentegrootte (n=241)

Gemeentegrootte	G4 (n=26)	G40 (n=50)	G-overig (n=165)	Totaal
Nee	14 (54%)	23 (46%)	59 (36%)	96 (40%)
Ja, een deel / alle pbm'ers in de ve hebben daarnaast nog een andere functie	12 (46%)	27 (54%)	106 (64%)	145 (60%)

Kijkend naar het totaal is te zien dat meer dan de helft van de ve-aanbieders (60%) stelt dat (een deel van de) pedagogisch beleidsmedewerkers in de ve een combinatiefunctie hebben. Overigens is dit minder vaak het geval bij ve-aanbieders in de G4 (46%) en G40 (54%) dan bij ve-aanbieders in de G-overig, waar dit het vaakst voorkomt (64%).

Indien pedagogisch beleidsmedewerkers in de ve een aanvullende functie hebben, is gevraagd welke combinatiefuncties er voorkomen binnen de ve-aanbieders.

Tabel 3.28 Combinatiefuncties van de pbm'er in de ve naar gemeentegrootte (n=145) (meerdere antwoorden mogelijk)

Gemeentegrootte	G4 (n=12)	G40 (n=27)	G-overig (n=106)	Totaal
Pedagogisch beleidsmedewerker / coach vanuit IKK	8 (67%)	22 (82%)	87 (82%)	117 (81%)
Vve-coördinator	7 (58%)	9 (33%)	42 (40%)	58 (40%)
Leidinggevende / manager	5 (42%)	10 (37%)	36 (34%)	51 (35%)
Directeur / eigenaar	2 (17%)	5 (19%)	26 (25%)	33 (23%)
Tweede (senior) pedagogisch medewerker op de ve-groep	3 (25%)	7 (26%)	19 (18%)	29 (20%)
Kwaliteits(zorg)medewerker	3 (25%)	6 (22%)	14 (13%)	23 (16%)
(Staf)Pedagoog	0 (0%)	3 (11%)	8 (8%)	11 (8%)
Voorschoolse intern begeleider vanuit het basisonderwijs (bijv. in IKC-verband)	0 (0%)	3 (11%)	5 (5%)	8 (6%)
HR(M)-adviseur / opleidingsmanager	0 (0%)	0 (0%)	4 (4%)	4 (3%)
Ja, anders, nl.	0 (0%)	5 (19%)	17 (16%)	22 (15%)

De meest voorkomende combinatiefuncties zijn die van beleidsmedewerker in de ve en beleidsmedewerker/coach IKK (81%), vve-coördinator (40%) en leidinggevende / manager (35%).

Naast de hierboven weergegeven combinaties worden ook de volgende functies benoemd: aandachtfunctionaris, administratief medewerker, (assistent) leidinggevende, locatiemanager, zorgcoördinator, logopedist, intern begeleider, pedagogisch medewerker en trainer (verschillende methoden).

Diverse ve-aanbieders merken op dat de rollen van medewerkers die een combinatie-functie hebben soms wat door elkaar heen kunnen lopen. Er valt hier niet altijd een harde lijn te trekken, het kan ervaren worden dat de rollen van bijvoorbeeld de ouderbegeleider en pedagogisch beleidsmedewerker in de ve met elkaar verweven zijn.

Hierna is de ve-aanbieders gevraagd of er gemeentebrede afspraken zijn gemaakt bij de inzet van de pedagogisch beleidsmedewerker in de ve. En zo ja, op welke aspecten?

Tabel 3.29 Gemeentebrede afspraken over de inzet van de pbm'er in de ve naar gemeentegrootte (n=240) (meerdere antwoorden mogelijk)

Gemeentegrootte	G4 (n=26)	G40 (n=50)	G-overig (n=164)	Totaal
De omvang van de inzet in uren per groep van de pbm'er in de ve	19 (73%)	25 (50%)	43 (26%)	87 (36%)
Geen, de ve-aanbieders bepalen de inzet	4 (15%)	11 (22%)	55 (34%)	70 (29%)
(Minimale) Opleidingseisen bij de inzet van de pbm'er in de ve	17 (65%)	18 (36%)	33 (20%)	68 (26%)
De taken die de pbm'er in de ve uitvoert (uitvoering van kwaliteitsverhogende beleidsmaatregelen en/of coachen pm'ers)	9 (35%)	15 (30%)	28 (23%)	62 (26%)
Nog niet bekend	1 (4%)	10 (20%)	41 (25%)	52 (22%)
Aan welke kwaliteitsaspecten de pbm'er in de ve werkt	8 (31%)	14 (28%)	27 (17%)	49 (20%)
Anders, nl.	1 (4%)	4 (8%)	9 (6%)	14 (6%)

Het algemene patroon in de antwoorden is dat er in de grotere gemeenten vaker afspraken met de ve-aanbieders zijn gemaakt over de inzet van de pedagogisch beleidsmedewerker in de ve dan in de kleinere gemeenten (G4: 85%; G40: 78%; G-overig 66%). Dit geldt bijvoorbeeld voor de omvang van de inzet in uren per groep van de pedagogisch beleidsmedewerker in de ve, de (minimale) opleidingseisen bij de inzet van de pedagogisch beleidsmedewerker in de ve en aan de kwaliteitsaspecten de pedagogisch beleidsmedewerker in de ve werkt. In kleinere gemeenten hebben ve-aanbieders meer vrijheid gekregen van de gemeenten bij de inzet van de pedagogisch beleidsmedewerker in de ve.

Volgens de ve-aanbieders zijn er vooral afspraken in gemeentelijk verband gemaakt over de omvang van de inzet van de uren (36%), de (minimale) opleidingseisen (26%) en de taken van de pedagogisch beleidsmedewerker in de ve (26%). Landelijke ve-aanbieders rapporteren vaker dan regionale en lokale ve-aanbieders dat er (minimale) opleidingseisen worden gesteld (63%) en dat er met de gemeente is afgesproken welke taken de pedagogisch beleidsmedewerkers in de ve uitvoeren (63%).

Aanvullend aan bovenstaande afspraken meldt een klein aantal ve-aanbieders ook dat zij nog in overleg is met de gemeente of zich juist houden aan landelijke afspraken. Dat laatste speelt met name bij ve-aanbieders die werkzaam zijn in meerdere regio's. In enkele gevallen is er ook afgesproken dat pedagogische beleidsmedewerkers in de ve deelnemen aan werkgroepen ve. Opvallend is dat drie ve-aanbieders zeggen de gemeente simpelweg geïnformeerd te hebben over wat hun eigen plannen zijn (mits daarbinnen gehouden wordt aan de landelijke afspraken), maar dat niet ervaren als 'afpraak'.

De onderstaande informatie gaat over wat er gemeentebreed is afgesproken over het aantal uren dat de pedagogisch beleidsmedewerker in de ve in de praktijk per ve-groep beschikbaar is.

Tabel 3.30 Gemeentebrede afspraken over aantal uren beschikbaarheid van pbm'er in de ve per ve-groep naar gemeentegrootte (n=86)

Gemeentegrootte	G4 (n=18)	G40 (n=25)	G-overig (n=43)	Totaal
Dat is per ve-groep verschillend (uren worden naar behoefte ingezet)	3 (17%)	6 (24%)	16 (37%)	25 (29%)
Minder dan 1 uur per week per ve-groep	0 (0%)	0 (0%)	1 (2%)	1 (1%)
Ongeveer 1 uur per week per ve-groep	1 (6%)	1 (4%)	0 (0%)	2 (2%)
Ongeveer 2 uur per week per ve-groep	4 (22%)	1 (4%)	3 (7%)	8 (9%)
Ongeveer 3 uur per week per ve-groep	1 (6%)	3 (12%)	0 (0%)	4 (5%)
Ongeveer 4 uur per week per ve-groep	3 (17%)	4 (16%)	2 (5%)	9 (11%)
Meer dan 4 uur per week per ve-groep	1 (6%)	1 (4%)	1 (2%)	3 (4%)
Anders, nl.	3 (17%)	5 (20%)	12 (28%)	20 (23%)
Weet niet / geen zicht op	2 (11%)	4 (16%)	8 (19%)	14 (16%)

Bij de meeste ve-aanbieders (29%) worden – volgens afspraak met de gemeente – de uren voor de inzet van de pedagogisch beleidsmedewerker in de ve verschillend ingezet. De uren worden ingezet naar behoefte. Ve-aanbieders die wel een indicatie geven van het aantal beschikbare uren per ve-groep waarover afspraken zijn gemaakt noemen circa 4 uur per week per groep (11%).

In het geval dat er 'andere' afspraken zijn gemaakt verwijzen de ve-aanbieders over het algemeen naar de landelijke regeling van 10 uur per doelgroeppeuter (per jaar). In enkele gevallen is er sprake van uren per groep, zoals uit het onderstaande voorbeeld blijkt:

“144 uur per jaar per ve-groep (de ve-groep krijgt extra ondersteuning bij 20 procent of meer doelgroepkinderen).”

Ve-aanbieder uit G40, not-for profit, regionale kinderopvangorganisatie

Ve-aanbieders die de uren per ve-groep verschillend inzetten, is de volgende vervolgvraag gesteld: Op welke ve-groepen wordt de pedagogisch beleidsmedewerker in de ve meer ingezet?

Tabel 3.31 Toewijzen meer uren voor de pbm'er in de ve naar gemeentegrootte (n=25)

Gemeentegrootte	G4 (n=3)	G40 (n=6)	G-overig (n=16)	Totaal
Op ve-groepen met meer doelgroeppeuters	1 (33%)	3 (50%)	9 (56%)	13 (52%)
Op ve-groepen waar meer kwaliteitsverbetering nodig is	1 (33%)	1 (17%)	4 (25%)	6 (24%)
Anders, nl.	1 (33%)	2 (33%)	3 (19%)	6 (24%)

Wat het meest voorkomt (52%) is dat groepen met meer doelgroeppeuters voor meer uren een pedagogisch beleidsmedewerker in de ve krijgen toegewezen. Ve-groepen waar meer kwaliteitsverbetering nodig is, is duidelijk minder vaak (24%) een reden om een grotere ureninzet te krijgen.

Antwoorden in de categorie ‘anders’ lijken grotendeels aan te sluiten op het idee dat ondersteuningsbehoeften leidend zijn in de keuze voor inzet van pedagogisch beleidsmedewerkers in de ve. Zij zetten de pedagogisch beleidsmedewerker in de ve variabele in, bijvoorbeeld afhankelijk van de vraag naar training van pedagogisch medewerkers en andere ondersteuningsvormen.

Ve-aanbieders die gehouden zijn aan afspraken met de gemeente over de (minimale) opleidingseisen bij de inzet van de pedagogisch beleidsmedewerker in de ve, is gevraagd of het een vereiste is dat een pedagogisch beleidsmedewerker in de ve extra opleiding of scholing heeft gevolgd.

Tabel 3.32 Extra opleiding of scholing voor de pbm’er in de ve naar gemeentegrootte (n=67)

Gemeentegrootte	G4 (n=16)	G40 (n=18)	G-overig (n=33)	Totaal
Nee	2 (13%)	4 (22%)	7 (21%)	13 (19%)
Ja, we eisen dat een pbm’er in de ve ook vve-scholing heeft gedaan	0 (0%)	4 (22%)	5 (15%)	9 (13%)
Ja, we eisen dat een pbm’er in de ve ook een opleiding tot coach heeft gedaan	1 (6%)	4 (22%)	2 (6%)	7 (10%)
Ja, we eisen dat een pbm’er in de ve vve-scholing én opleiding tot coach heeft gedaan	10 (62%)	5 (28%)	12 (36%)	27 (40%)
Ja, anders, nl.	3 (19%)	1 (6%)	7 (21%)	11 (16%)

Zo’n 80 procent van de ve-aanbieders vraagt extra opleiding of scholing van een pedagogisch beleidsmedewerker in de ve. De combinatie van aanvullende vve-scholing met een opleiding tot coach komt het meest vaak voor (40%), vooral onder ve-aanbieders uit de G4 (62%). Vooral de landelijke kinderopvangorganisaties vereisen een opleiding tot coach (63%).

Daarnaast is de meest voorkomende opmerking van de ve-aanbieders dat het niet noodzakelijk de gemeente is die extra opleidingseisen aan de pedagogisch beleidsmedewerkers in de ve stelt, maar dat ze dit zelf doen. Een hbo-opleiding wordt door een tiental aanbieders geëist, mits deze voldoet aan kwalificatie-eisen uit het functieboek van de cao Kinderopvang. Aanvullend aan specifieke vve-scholing wordt door een enkeling bijvoorbeeld ook scholing in video-interactie begeleiding (VIB) genoemd.

Gemeenten kunnen richtlijnen hebben opgesteld over de taken van pedagogisch beleidsmedewerkers in de ve. Als ve-aanbieders afspraken met de gemeente hebben gemaakt over de taken die de pedagogisch beleidsmedewerker in de ve uitvoert, is gevraagd naar de inhoud van deze taken.

Tabel 3.33 Taken voor de pbm'er in de ve in het kader van kwaliteitsverhoging naar gemeentegrootte (n=62) (meerdere antwoorden mogelijk)

Gemeentegrootte	G4 (n=9)	G40 (n=15)	G-overig (n=38)	Totaal
Verbeteren van de kwaliteit van het ve-aanbod	8 (89%)	14 (93%)	33 (87%)	55 (89%)
Coachen van individuele en/of teams van pm'ers op de ve-groep	8 (89%)	13 (87%)	29 (76%)	50 (81%)
Samenwerken en afstemmen met externe partijen (bijv. overleg met basisonderwijs, sociale wijkteams, vve-overleg met gemeente)	4 (44%)	11 (73%)	24 (63%)	39 (63%)
Voeren van (kind)besprekingen met pm'ers	6 (67%)	6 (40%)	18 (47%)	30 (48%)
Versterken van de extra ondersteuning voor 'zorgpeuters'	4 (44%)	9 (60%)	17 (45%)	30 (48%)
Opbouwen en onderhouden van contact en communicatie met ouders (bijv. gesprekken over ontwikkeling, zorg)	4 (44%)	9 (60%)	17 (45%)	30 (48%)
Beheer van het kindvolgsysteem (bijv. invoeren en analyseren van gegevens en bespreken met team)	3 (33%)	5 (33%)	15 (40%)	23 (37%)
Observeren, testen en toetsen van individuele kinderen	3 (33%)	6 (33%)	13 (34%)	22 (36%)
Opzetten en coördineren van kwaliteitscyclus / kwaliteitszorg	5 (56%)	7 (47%)	8 (21%)	20 (32%)
Ondersteunen en begeleiden van individuele of groepjes kinderen in hun ontwikkeling	2 (22%)	5 (33%)	13 (34%)	20 (32%)
Opleiden, trainen en scholen van de pm'ers	2 (22%)	9 (60%)	7 (18%)	18 (29%)
Voorbereiden, ontwikkelen en/of invoeren van pedagogisch beleid	6 (67%)	9 (60%)	19 (24%)	12 (19%)
Ontwikkeling, (praktijk)onderzoek en innovatie (R&D-functie)	1 (11%)	1 (7%)	2 (5%)	4 (7%)
Anders, nl.	2 (22%)	0 (0%)	3 (8%)	5 (8%)

Gemeentebreed zijn er met name afspraken gemaakt over taken van de pedagogisch beleidsmedewerker in de ve op het gebied van het verbeteren van de kwaliteit van het ve-aanbod (89%) en het coachen van individuele en/of teams van pedagogisch medewerkers op de ve-groepen (81%). Ook taken op het gebied van het samenwerken en afstemmen met externe partijen worden betrekkelijk vaak genoemd door ve-aanbieders (63%). Bij ongeveer de helft van de ve-aanbieders (48%) bestaan er met gemeenten afspraken over de taken van pedagogisch beleidsmedewerkers in de ve met betrekking tot het voeren van (kind)besprekingen met de pedagogisch medewerkers, het versterken van de extra ondersteuning van 'zorgpeuters' en het opbouwen en onderhouden van contact en communicatie met ouders. Het komt nauwelijks voor (7%) dat er afspraken zijn gemaakt over taken van de pedagogisch beleidsmedewerkers in de ve inzake ontwikkeling, (praktijk)onderzoek en innovatie (R&D-functie).

Binnen de antwoorden uit de categorie 'anders' onderstrepen twee ve-aanbieders expliciet dat *alle* bovenstaande taken in meerdere of mindere mate worden uitgevoerd. De overige ve-aanbieders die 'anders' hebben geantwoord geven daarnaast aan dat er binnen hun organisatie nog aanvullende taken zijn voorgeschreven op basis van landelijk geldende wettelijke kwaliteitseisen. De inhoud van dergelijke taken sluit aan op bovenstaande thema's als ouderbetrokkenheid.

Ook over de kwaliteitsverbetering van ve kunnen ve-aanbieders afspraken hebben gemaakt met de gemeente. Zij die dat hebben, geven aan dat het om afspraken over de volgende kwaliteitsaspecten gaat.

Tabel 3.34 Kwaliteitsaspecten waaraan de pbm'er in de ve werkt naar gemeentegrootte (n=49) (meerdere antwoorden mogelijk)

Gemeentegrootte	G4 (n=8)	G40 (n=14)	G-overig (n=27)	Totaal
Doelgerichte ontwikkelingsstimulering van kinderen ('opbrengstgericht werken')	7 (88%)	10 (71%)	21 (78%)	38 (78%)
Doorgaande lijn met basisonderwijs	6 (75%)	10 (71%)	20 (74%)	36 (74%)
Ouderbetrokkenheid (samenwerking en afstemming met ouders)	6 (75%)	10 (71%)	19 (70%)	35 (71%)
Vve-methodiek (bijv. aanbod, vernieuwen van thema's)	7 (88%)	10 (71%)	17 (63%)	34 (69%)
Warme overdracht voor doelgroeppeuters	5 (63%)	8 (57%)	21 (78%)	34 (69%)
Activiteitsaanbod voor (doelgroep)kinderen	4 (50%)	9 (64%)	14 (52%)	27 (55%)
Competentieontwikkeling van pm'ers (pedagogisch-didactisch handelen)	4 (50%)	11 (79%)	11 (41%)	26 (53%)
Educatieve kwaliteit	5 (63%)	9 (64%)	11 (41%)	25 (51%)
Pedagogisch klimaat	5 (63%)	6 (43%)	10 (37%)	21 (43%)
Spelverrijking	3 (38%)	6 (43%)	8 (30%)	17 (35%)
Kwaliteitscyclus/-zorg	3 (38%)	8 (57%)	6 (22%)	17 (35%)
Spel- en ontwikkelingsmateriaal	3 (38%)	6 (43%)	4 (15%)	13 (27%)
Groepsmanagement	1 (13%)	6 (43%)	6 (22%)	13 (27%)
Ondersteuningsstructuur, extra ondersteuning, licht preventieve hulpverlening	1 (13%)	4 (29%)	7 (26%)	12 (25%)
Inrichting van binnen- en/of buitenruimte	3 (38%)	5 (36%)	3 (11%)	11 (22%)
Anders, nl.	1 (13%)	2 (14%)	2 (7%)	5 (10%)

De meest voorkomende kwaliteitsaspecten waarover gemeenten afspraken hebben gemaakt met ve-aanbieders betreffen de doelgerichte ontwikkelingsstimulering van kinderen (het zogeheten 'opbrengstgericht werken') (78%), de doorgaande lijn met het basisonderwijs (74%), de ouderbetrokkenheid (71%), de vve-methodiek (69%) en de warme overdracht voor doelgroeppeuters (69%).

Ruim de helft van de ve-aanbieders zegt met gemeenten afspraken te hebben gemaakt over kwaliteitsverbetering ten aanzien van het activiteitsaanbod voor doelgroeppeuters (55%), de competentieontwikkeling van pedagogisch medewerkers (53%) en de educatieve kwaliteit (51%).

Voor de overige kwaliteitsaspecten zijn duidelijk minder vaak afspraken tussen gemeenten en ve-aanbieders gemaakt.

Een enkele ve-aanbieder zegt dat er geen afspraken zijn gemaakt. Andere ve-aanbieders leggen uit dat de organisatie zelf bepaalt wat er nodig is. Uiteindelijk lijkt uit de antwoorden onder de categorie 'anders' dat er consensus is over het feit dat de landelijke afspraken leidend zijn.

“Aangekruiste punten afgesproken, overige punten in eigen beheer gerealiseerd.

Ve-aanbieder uit G4, for-profit, lokale kinderopvangorganisatie

“Er zijn geen harde afspraken buiten de twee opgegeven. We leggen verantwoording aan de gemeente af maar bepalen per locatie wat nodig is.”

Ve-aanbieder uit G-overig, not-for profit, regionale kinderopvangorganisatie

3.5 Implementatiefase

Tot slot is bij de gemeenten en ve-aanbieders nagegaan in welke implementatiefase de invoering van de pedagogisch beleidsmedewerker in de ve zich bevindt. Let wel, dit is aan het einde van 2021 uitgevraagd, ruim een maand vóór de wettelijke invoeringsdatum van 1 januari 2022. Er worden hierbij vijf implementatiefasen onderscheiden, te weten:

Oriëntatiefase: de gemeente / ve-aanbieder oriënteert zich op de mogelijkheden van de inzet van de pedagogisch beleidsmedewerker in de ve (bijv. visiebepaling, gezamenlijke afspraken maken, financiële gevolgen).

Uitwerkingsfase: de gemeente / ve-aanbieder is bezig met onder meer de vormgeving van de invulling van de inzet van de pedagogisch beleidsmedewerker in de ve (bijv. samenstelling van takenpakket).

Start- / voorbereidingsfase: de gemeente / ve-aanbieder staat op het punt om de pedagogisch beleidsmedewerker in de ve in te voeren (bijv. aanpassing subsidieregulering/nadere beleidsregel, afspraken over de inzet van de pedagogisch beleidsmedewerker in de ve onderdeel maken van gemeentelijk kwaliteitskader).

Uitvoeringsfase: de pedagogisch beleidsmedewerkers in de ve is actief (bijv. alle pedagogisch medewerkers in de ve worden inmiddels gecoacht).

Aanpassingsfase: op basis van de ervaringen met de inzet van de pedagogisch beleidsmedewerker in de ve worden bijstellingen overwogen en/of doorgevoerd (bijv. coachingswijze wordt aangepast).

Gemeenten

De gemeenten hebben de omschrijving van de vijf implementatiefasen voorgelegd gekregen. Vervolgens is gevraagd welke omschrijving het best past bij hun fase van invoering van de inzet van de pedagogisch beleidsmedewerker in de ve.

Tabel 3.35 Implementatiefase bij het invoeren van de pbm'er in de ve naar gemeentegrootte (n=245)

Gemeentegrootte	G4 (n=4)	G40 (n=28)	G-overig (n=213)	Totaal
Oriëntatiefase	0 (0%)	1 (4%)	12 (6%)	13 (5%)
Uitwerkingsfase	0 (0%)	2 (7%)	25 (12%)	27 (11%)
Start- / voorbereidingsfase	1 (25%)	14 (50%)	109 (51%)	124 (50%)
Uitvoeringsfase	3 (75%)	8 (29%)	56 (26%)	67 (27%)
Aanpassingsfase	0 (0%)	3 (11%)	11 (5%)	14 (6%)

De G4 is eind 2021 verder gevorderd met de invoering van de pedagogisch beleidsmedewerker in de ve dan de G40 en G-overig. Géén van deze gemeenten begeeft zich in de oriëntatie- of uitwerkingsfase. Voor een aantal gemeenten uit de G40 en G-overig is dit nog wel het geval.

De meeste gemeenten uit de G40 en ook G-overig zitten in de start- / voorbereidingsfase, terwijl drie van de vier gemeenten (75%) uit de G4 al in de uitvoeringsfase zitten. Toch zijn er ook al best wat gemeenten uit de G40 (29%) en G-overig (26%) die al in de uitvoeringsfase zitten en zelfs al in de aanpassingsfase, de hoogste fase van invoering (G40: 11%; G-overig: 5%). Er is nog geen gemeente uit de G4 die in de hoogste invoeringsfase zit.

Ve-aanbieders

Onder de ve-aanbieders is ook uitgevraagd hoe zij de huidige fase van de invoering van de pedagogisch beleidsmedewerker in de ve zouden willen typeren.

Tabel 3.36 Implementatiefase bij het invoeren van de pbm'ers in de ve naar gemeentegrootte (n=236)

Gemeentegrootte	G4 (n=24)	G40 (n=50)	G-overig (n=162)	Totaal
Oriëntatiefase	0 (0%)	1 (2%)	6 (4%)	7 (3%)
Uitwerkingsfase	0 (0%)	8 (16%)	38 (24%)	46 (20%)
Start- / voorbereidingsfase	3 (13%)	8 (16%)	38 (24%)	49 (21%)
Uitvoeringsfase	16 (67%)	25 (50%)	65 (40%)	106 (45%)
Aanpassingsfase	5 (21%)	8 (16%)	15 (9%)	28 (12%)

Ve-aanbieders uit de G4 zijn eind 2021 verder gevorderd met de invoering van de pedagogisch beleidsmedewerker in de ve dan ve-aanbieders uit de G40 en vooral uit de G-overig. 87% van de ve-aanbieders uit de G4, 66% van de ve-aanbieders uit de G40 en 49% van de ve-aanbieders uit de G4 zitten al (minimaal) in de uitvoeringsfase.

Over all bevinden de meeste ve-aanbieders zich in de uitvoeringsfase (45%). Ruim de helft van de ve-aanbieders uit de G-overig (52%) en ruim een derde (34%) van de ve-aanbieders uit de G40 zit in een vroegere invoeringsfase, en heeft dus voor de wettelijke invoeringsdatum van 1 januari 2022 nog stappen te maken bij de invoering van de pedagogisch beleidsmedewerker in de ve.

4. Conclusies en reflectie

In dit slothoofdstuk blikken we op hoofdlijnen terug op de belangrijkste resultaten. Daarna trekken we enkele conclusies en reflecteren we op het geheel van de bevindingen.

Vroegtijdige voorbereiding en voorspoedige invoering. Het ziet er naar uit dat veruit de meeste gemeenten en ve-aanbieders (ruim) op tijd zijn begonnen met de invoering van de pedagogisch beleidsmedewerker in de ve en dat veruit de meeste gemeenten en ve-aanbieders op de wettelijke invoeringsdatum van 1 januari 2022 ook daadwerkelijk de pedagogisch beleidsmedewerker in de ve hebben ingevoerd. Een handvol gemeenten en ve-aanbieders benut het begin van 2022 nog om de pedagogisch beleidsmedewerker in de ve in te voeren. Bij een deel van de ve-aanbieders is de krapte op de arbeidsmarkt van de kinderopvang een reden waarom het mogelijk niet op alle plaatsen lukt pedagogisch beleidsmedewerkers in de ve ingevoerd te krijgen. Met de vierde en tevens laatste meting van de *Monitor Implementatie en besteding goab (2019-2023)* in het najaar van 2022, zullen we weten of het overal in Nederland echt is gelukt.

Wat waarschijnlijk positief heeft bijgedragen aan de vroegtijdige voorbereiding en voorspoedige invoering is dat het (gefaseerde) extra goab-budget voor de inzet van de pedagogisch beleidsmedewerker in de ve al eerder, nog voor de wettelijke invoeringsdatum, beschikbaar was voor gemeenten. Gemeenten wisten al vrij vroeg in het proces over welke nieuwe financiële middelen ze zouden komen te beschikken en hebben alvast vooruitlopend op de twee nieuwe beleidsmaatregelen (urenuitbreiding én kwaliteitsverbetering) geanticipeerd.

Betere condities voor gelijke kansen voor doelgroeppeuters. Eerder is nagenoeg overal tijdig (per 1 augustus 2020) het ve-aanbod van (minimaal) 600 naar (minimaal) 960 uur voor doelgroeppeuters tussen 2,5 en 4 jaar uitgebreid. Nu lijkt ook de pedagogisch beleidsmedewerker in de ve succesvol te worden ingevoerd door gemeenten en ve-aanbieders. Daarmee zijn beide beleidsmaatregelen met betrekking tot ve, een *kwantitatieve* maatregel (urenuitbreiding) en een *kwalitatieve* maatregel (kwaliteitsverbetering door inzet van pedagogisch beleidsmedewerkers in de ve), van het kabinet Rutte III zo goed als geëffectueerd. Beide beleidsmaatregelen zijn bedoeld om de gelijke kansen van doelgroeppeuters bij het betreden van de basisschool te verbeteren. Of de maatregelen ook daadwerkelijk effecten heeft op de cognitieve en niet-cognitieve ontwikkeling van doelgroeppeuters zal moeten blijken uit het EVENING-onderzoek (2019-2023) van de Universiteit Utrecht en Sardes (www.eveningonderzoek.nl). Het is nu nog te vroeg voor het presenteren van de bevindingen uit dit onderzoek.

Zoeken naar een goede invulling van rol, werkzaamheden en taken van de pedagogisch beleidsmedewerker in de voorschoolse educatie ten behoeve van kwaliteitsverbetering op de werkvloer. Welke rol, werkzaamheden en taken passen een pedagogisch beleidsmedewerker in de ve die de kwaliteit van ve naar een hoger plan wil tillen? Dit moet nog

blijken. Het is verstandig om hierbij vooral inspanningen te verrichten op het gebied van het verbeteren van de *educatieve* kwaliteit. Bekend uit onderzoek is dat binnen de ve de educatieve kwaliteit lager is dan de emotionele kwaliteit en dat de educatieve kwaliteit van groter belang is voor de ontwikkeling van doelgroeppeuters dan de emotionele kwaliteit.²¹ Emotionele kwaliteit verwijst naar een emotioneel ondersteunend klimaat waarin doelgroeppeuters zich veilig voelen en waar sprake is van positieve sociale relaties en plezierige interacties. Educatieve kwaliteit verwijst naar het actief stimuleren van de cognitieve en taalontwikkeling van doelgroeppeuters, bijvoorbeeld middels een gebalanceerd en taalrijk activiteiten aanbod, goede spelbegeleiding en stimulerende (groeps)interacties. Vooral voor de educatieve kwaliteit worden positieve effecten op de ontwikkeling van kinderen gevonden.²²

De grote beleidsvrijheid die betrekkelijk veel gemeenten aan ve-aanbieders geven bij de inhoudelijke invulling van de inzet van de pedagogisch beleidsmedewerker in de ve draagt er aan bij dat er in de praktijk een grote variatie ontstaat. Uit een verdiepende studie binnen het EVENING-onderzoek onder pedagogisch beleidsmedewerkers in de ve blijkt ook dat er grote verschillen zijn in diens functioneren.²³ Met een vragenlijst en logboek is onder meer nagegaan hoe het takenpakket en de tijdsbesteding van pedagogisch beleidsmedewerkers in de ve eruit ziet. Waar de ene pedagogisch beleidsmedewerker in de ve overwegend beleidswerk verricht (met enige afstand tot de ve-groepen, pedagogisch medewerkers en peuters), zit de andere beleidsmedewerker in de ve veel dichterbij de alledaagse uitvoeringspraktijk met gevarieerde coachings- en scholingsactiviteiten (gepersonaliseerde competentie-ontwikkeling, reflectie, feedback, kindbesprekingen e.d.) voor pedagogisch medewerkers. Bij andere ve-aanbieders worden beleids- en coachingswerkzaamheden van pedagogisch beleidsmedewerkers in de ve gecombineerd. Ook uit de vijf gemeentelijke portretten die we voor deze monitor hebben gemaakt rondom de inzet van de pedagogisch beleidsmedewerker in de ve²⁴ komt naar voren dat ze gevarieerde en afwisselende werkzaamheden doen en verschillend worden ingezet voor het verbeteren van de kwaliteit van ve.

Dit roept de vraag op of en in hoeverre de pedagogisch beleidsmedewerkers in de ve op efficiënte en effectieve wijze worden benut met het oog op het oorspronkelijke doel: het verbeteren van de kwaliteit van ve. Draagt een pedagogisch beleidsmedewerker in de ve, die als coach opereert, meer bij aan de kwaliteit van ve dan een pedagogisch beleidsmedewerker in de ve, dan die als beleidsmedewerker functioneert? Wat is de toegevoegde waarde ten opzichte van de pedagogisch beleidsmedewerker / coach in het kader van de

²¹ Van Huizen, T., Leseman, P., Plantenga, J., Oudgenoeg-Paz, O., Jepma, IJ., Versteegen, H., Appels, S., & Francot, R. (2021). *Tussentijds rapport EVENING*. Utrecht: Universiteit Utrecht en Sardes.

²² Veen, A. & Leseman, P. (2016). *Ontwikkeling van kinderen en relatie met kwaliteit van voorschoolse instellingen. Resultaten uit het Pre-Cool cohortonderzoek*. Amsterdam: Kohnstamm Instituut.

Veen, A. & Leseman, P. (2022). *Het pre-COOL cohort tot en met groep 8. Ontwikkeling van kinderen en relatie met kwaliteit in de voor- en vroegschoolse periode*. Amsterdam: Kohnstamm Instituut.

²³ Esch, R. van & Jepma, IJ., m.m.v. J. Lohman (2021). *De pedagogisch beleidsmedewerker voorschoolse educatie. Onderzoek naar de inzet van de pedagogisch beleidsmedewerker voor verbetering van de kwaliteit van voorschoolse educatie (verdiepende studie binnen EVENING-onderzoek)*. Utrecht: Sardes.

²⁴ Jepma, IJ. Esch, R. van, Geus, W. de & Ketelaar, A. (2022). *De pedagogisch beleidsmedewerker in de voorschoolse educatie: vijf gemeentelijke portretten*. Utrecht: Sardes/Oberon.

Wet IKK? Wat zorgt werkelijk voor een hogere educatieve kwaliteit van de op de groepen, zodat doelgroepeuters volop kunnen spelen, leren en ontwikkelen en zo een goede start kunnen maken in het basisonderwijs? Het is zaak dat er zicht komt op *evidence informed* werkwijzen en praktijken, zodat pedagogisch beleidsmedewerkers in de ve in staat worden gesteld samen met de pedagogisch medewerkers de educatieve kwaliteit van de ve voor doelgroepeuters een *boost* te kunnen geven.

Colofon

Titel	Monitor Implementatie en besteding gemeentelijk onderwijsachterstandenbeleid. Meting 3: de pedagogisch beleidsmedewerker in de voorschoolse educatie
Auteur	IJsbrand Jepma & Ruben van Esch (Sardes), Wendy de Geus & Tessa Schuurman (Oberon)
Datum	15-4-2022
Project	Monitor Implementatie en besteding gemeentelijk onderwijsachterstandenbeleid (TR1700)

Sardes
Postbus 2357
3500 GJ Utrecht (NL)
T+31(0)30 23 26 200
www.sardes.nl

© Sardes 2022

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, op welke andere wijze dan ook, zonder vooraf schriftelijke toestemming van de uitgever.

Sardes

Postbus 2357

3500 GJ Utrecht

Lange Viestraat 371

3511 BK Utrecht

☎ (030) 232 62 00

@ secretariaat@sardes.nl

🌐 www.sardes.nl

🐦 @SardesUtrecht

📘 facebook.com/sardesBV

